

ORGAAN

der Vereeniging ter
beoefening van de
Krijgswetenschap

1936-1937

DERDE
AFLEVERING

INHOUD:

„Onze hoogere bevelvoering in Vredes- en Oorlogstijd”, door Luitenant-Generaal b.d. H. A. F. G. VAN ERMEL SCHERER Bladz. 168

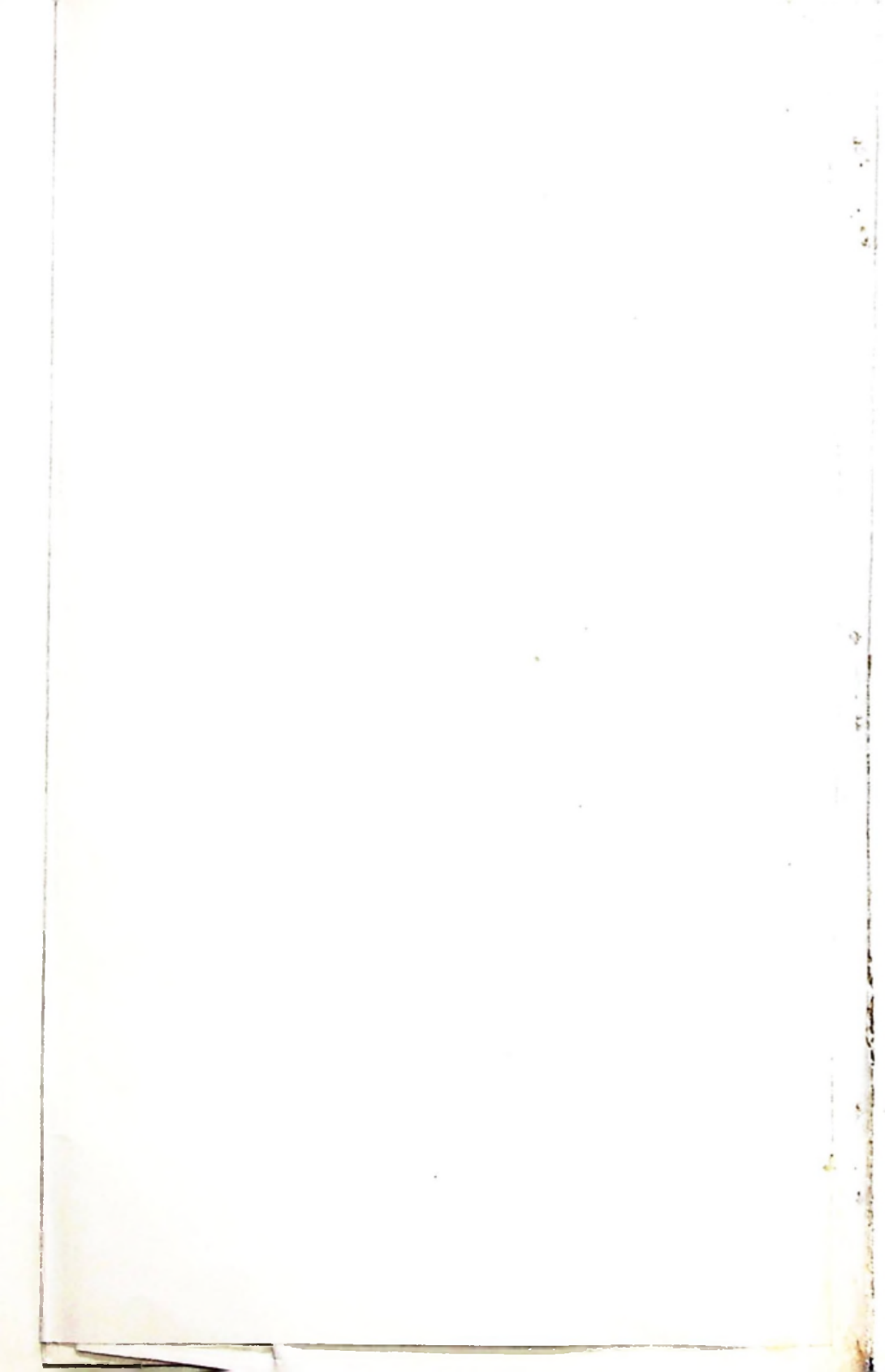
N.V. DRUKKERIJ C. BLOMMENDAAL - 's-GRAVENHAGE - 1937

Voor adresverandering of opgave van adres en nieuwe leden zich te wenden tot: in Nederland: Res. Luit.-Kol. J. P. Boots, Secretaris-penningmeester van de Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, Bezuidenhoutse weg 333, 's-Gravenhage, Tel. 771467, Postrek. 78828; in Ned.-Indië: Hoofd-Correspondent der Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap H. J. Pluijm, Kap. Mil. Adm. K. N. I. L., Dagoweg 2, Bandoeng.

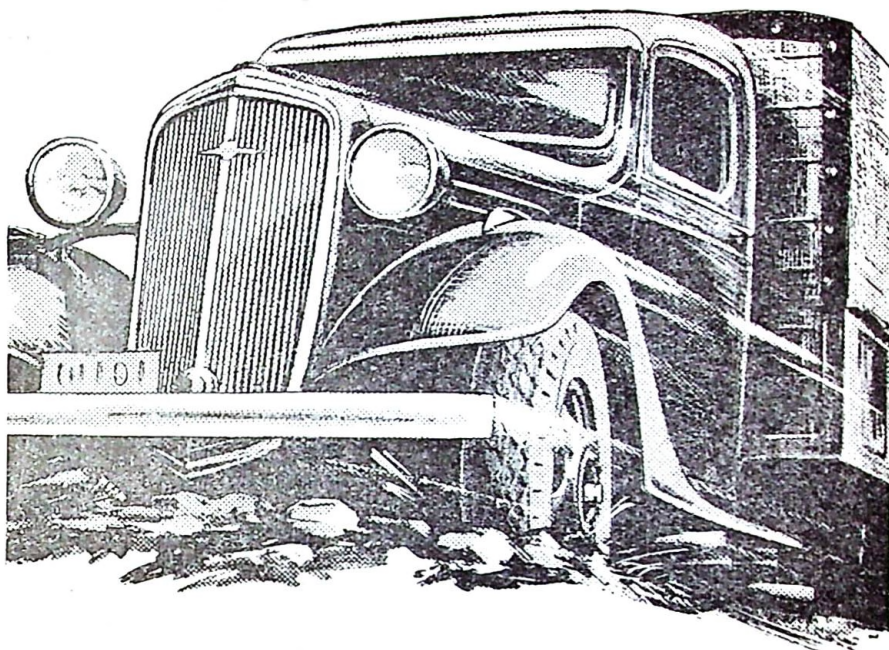
Losse afleveringen f 1.25. Wetenschappelijk Jaarbericht f 5.-, van vorige jaren f 3.-.

Redactie: Jhr. J. Th. Alting von Geusau, Druivenstraat 49, 's-Gravenhage. Tel. 339500.

De contributie bedraagt f 6.- per jaar. Zorgt dat wij Uw adres weten.

EEN CHEVROLET TREKT DE VOLLE BELASTING

DOOR HET ZWAARSTE TERREIN

Een Chevrolet truck is oersterk en betrouwbaar in den zwaarsten dienst: Zijn onderhoud is gemakkelijk en eenvoudig, doordat zoowel kleppenmechanisme als tandwielsysteem van gangwissel en achteras voor inspectie en bijstelling toegankelijk zijn zonder tijdroovende demontages.

De Chevrolet is snel op den weg en in terreindienst heeft hij zijn weerga niet. Waar andere trucks blijven steken, vervolgt hij met volle belasting rustig zijn weg: zes-cylinder kopkleppenmotor met een draaimoment van 21,42 kg/m.! En daarbij volledig vrijdragende achteras en veilige hydraulische remmen.

PRODUCT VAN
GENERAL MOTORS

TRA-DO OMBOUWCONSTRUCTIE

voor het veranderen van een normale vierwielige vrachtauto in een volwaardigen zeswieligen terreintrekker.

Een automatische lier-trekhaakconstructie kan worden medegeleverd.

Nederlandsch Fabrikaat.

VAN DOORNE'S AANHANGWAGENFABRIEK N.V.
EINDHOVEN — **BURGHSTRAAT 2**

Gereserveerd voor
N.V. Hazemeyer's Fabriek
van Signaalapparaten.

A. B. BOFORS

EN

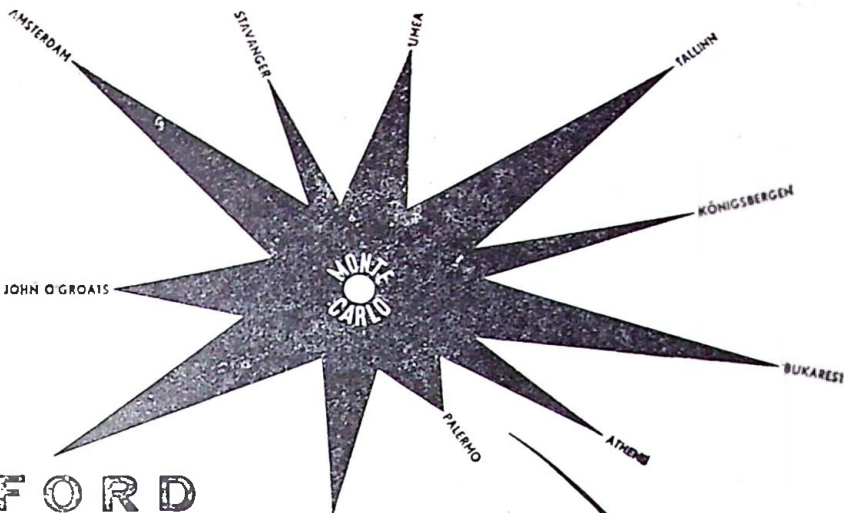
A. B. BOFORS' NOBELKRUT

geven gaarne aan de leden
der Vereeniging inlichtingen
omtrent hare fabrikaten.

VERTEGENWOORDIGERS:

PARKSTRAAT 69_A, DEN HAAG.

F O R D

wederom onder de

PRIJSWINNAARS IN DE RALLY MONTE-CARLO

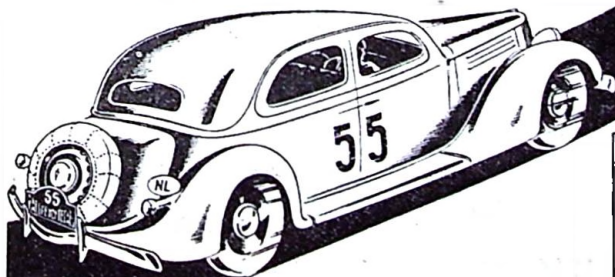
In het algemeen klassement wist Ford beslag te leggen op

TWEE PRIJZEN

Onder de moeilijkste omstandigheden, over wegen, die nu eens op spiegels, dan weer op gletschers leken, door ijzige koude en razende sneeuwstormen, reden de Fords en Lincoln Zephyrs uit de meest onherbergzame uithoeken van Europa, zonder één enkel strafpunt naar Monte-Carlo.

RALLY-PRESTATIES ZIJN NORMALE FORD-PRESTATIES

want alle deelnemende Ford- en Lincoln Zephyr-automobielen waren standaard-producten, zooals die in de showroom van elken Official Ford Dealer te vinden zijn. Overtuigt U daarvan door een demonstratie!

Ford's resultaten in de Rally werden behaald dank zij:

- absolute betrouwbaarheid
- voortreffelijke manoeuvreerbaarheid
- uiterst lichte besturing
- vaste ligging op elken weg
- groot acceleratievermogen
- enorme klimcapaciteit
- hooge snelheidsreserve
- onovertraffen rijcomfort

BROWNING-PISTOLEN

CAL. 6³⁵ - 7⁶⁵ - 9 m.m.

BROWNING-PISTOLEN Cal. 6³⁵

(zakmodel), speciaal geschikt voor de recherche

MODEL 1910, Cal. 7⁶⁵ (resp. 9 m.m.)

alsmede MODEL 1922, Cal. 7⁶⁵ resp. 9 m.m.

in gebruik bij verschillende Gemeentelijke Politiecorpseu.

MODEL 1922, Cal. 9 m.m. (M. '25),

ingevoerd bij het Ned. leger, in gebruik bij het Korps Kon. Marechaussec, de Politietroepen en de Rijksveldwacht.

IMPORTEURS VOOR NEDERLAND EN KOLONIËN:

N.V. Handel Mij. H. ALARD FILS & Cie

MAASTRICHT

TEL. 353

KOOLHOVEN FK 51 MILITAIRE TRAINER

WORDT GEBOUWD VOOR:

MARINE, LEGER EN KOLONIËN

N.V. KOOLHOVENVLIEGTUIGEN WAALHAVEN ROTTERDAM

EENPARIG

is de vakwereld in binnen-
en buitenland van meening
dat FOKKER met zijn G. 1
anderen vliegtuigconstructeurs

VER VOORUIT IS

DE FOKKER G. 1

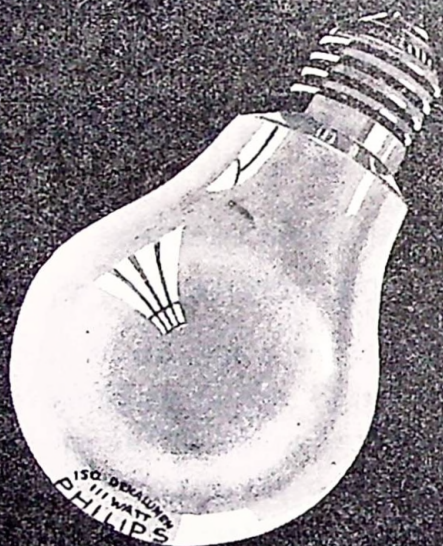
is uiterst zwaar bewapend met 2
kanonnen en 3 machinegeweren, heeft
een zeer groote actieradius en bereikt —
afhankelijk van de motorkeuze — een
snelheid van 450-470 km. per uur.

N.V. Nederlandsche Vliegtuigenfabriek
AMSTERDAM

PHILIPS

Pro-Arbite

*De beste en zuinigste lamp
ooit door Philips vervaardigd*

Vickers- Armstrongs Limited

Vertegenwoordigers:

N.V.

**Nederlandsch-Engelsche
Technische
Handel Maatschappij**

Korte Voorhout 12

's-GRAVENHAGE

Bijeenkomst van 15 Januari 1937 te 's-Gravenhage.

Voorzitter: Zijne Excellentie Luitenant-Generaal b.d. C. A. Prins.

Aanwezig: de Eereleden Hunne Excellenties Generaal b.d. C. J. Snijders en Luitenant-Generaal b.d. T. F. J. Muller Massis.

De Voorzitter.

Mijne Heeren. Ik open deze vergadering. Het is mij eene groote eer, daarbij in het bijzonder te mogen begroeten onze eereleden Hunne Excellenties de Generaal b.d. C. J. Snijders en den Staatsraad Luitenant-Generaal b.d. T. F. J. Muller Massis.

Mijne Heeren. Wij zijn allen nog te zeer onder den indruk van het glorieuze feest dat het geheele Koninkrijk in de afgelopen week gevierd heeft, dan dat ik daarover hedenavond geheel zoude kunnen zwijgen.

Ik wil U slechts op een paar feiten wijzen, die ons tot groote vreugde moeten stemmen. Het eerste is, dat wij nu weer een Prins der Nederlanden hebben, die deel uitmaakt van de weermacht, en dien wij na zijne beëdiging hebben zien rijden aan het hoofd van de troepen, bestaande uit detachementen van alle onderdeelen der weermacht. Het tweede is, dat in de afgelopen weken weder is gebleken hoe in oogenblikken van historische beteekenis heel Nederland, alle tegenstellingen vergetende, zich schaart om den troon van Oranje.

Ik moge den wensch uitspreken, dat de echtverbintenis, door onze geliefde Prinses gesloten, moge strekken tot zegen van haarzelf en van ons geheele volk.

Mijne Heeren. Zooals ons geheele leven vol tegenstellingen is, zoo moet ik U nu nog herinneren aan een droe-

vig feit, aan een zwaren slag die onze Vereeniging getroffen heeft door het overlijden, tengevolge van eene aanrijding, van ons eerelid en oud-voorzitter, den Luitenant-Generaal tit. b.d. J. L. ten Bosch. Velen van U zullen zich nog herinneren hoe hij onze laatste vergadering bijwoonde, zittende aan de bestuurstafel, gezond, krachtig en opgewekt. Veertien dagen later werd hij ten grave gedragen.

Een van de zaken in welker dienst Generaal ten Bosch zijne groote gaven van hoofd en hart stelde, was onze Vereeniging; als bestuurslid, onder-voorzitter, voorzitter en voorzitter der commissie van redactie van het Wetenschappelijk Jaarbericht heeft hij zich verdienstelijk gemaakt; hij werd dan ook toen hij het voorzitterschap nederlegde, tot eerelid benoemd. Wij zullen zijne nagedachtenis in hooge eere houden.

Namens de Vereeniging is voor zijne ter aardebestelling een krans gezonden, terwijl de Vereeniging daarbij vertegenwoordigd werd door eene deputatie, bestaande uit den Kolonel Feuilletau de Bruijn, den Res. Luitenant-Kolonel Boots en mij; ik heb bij de baar in een kort woord getuigd van de groote waardeering, die Generaal ten Bosch in onze Vereeniging genoot.

Ik geef thans het woord aan Zijne Excellentie den Luitenant-Generaal b.d. H. A. F. G. van Ermel Scherer, voor het houden van zijne voordracht over:

ONZE HOOGERE BEVELVOERING IN VREDES- EN IN OORLOGSTIJD

Luitenant-Generaal b. d. H. A. F. G. van Ermel Scherer.

Mijnheer de Voorzitter, Excellenties, Mijne Heeren,

Moch ik voor twee jaar hier bij U inleiden het vraagstuk van Nederlands Strategisch-politieke positie en de verbeteringen aan de Nederlandsche Weermacht aan te brengen, welk vraagstuk, sedert dit door Uw Bestuur

onder de openbare aandacht werd gebracht, overal de grootste belangstelling heeft gevonden, terwijl steeds meer de algemeene opinie is gegroeid, dat verbeteringen niet kunnen uitblijven en belangrijke schreden op dien weg reeds gezet zijn, het vraagstuk, dat het Bestuur op dezen avond aan de orde heeft willen stellen, is een zaak die zeker niet in zoo grooten kring belangstelling zal trekken. Immers het geldt hier vraagstukken, die voor het groote publiek niet zoo gemakkelijk te volgen zijn en waarvan het belang, zelfs in het leger, voornamelijk gevoeld zal worden door diegenen, die met de hoogere bevelvoering te maken hebben. Toch is het vraagstuk van het allerhoogste belang. Immers zelfs een uitstekend leger, doch waarbij de hoogere bevelvoering niet klopt, verliest vrijwel zijn waarde. Ook een leger, overigens goed in orde, doch in vredetijd niet opgeleid om een goed werktuig te zijn in handen der hoogere bevelvoering, zal de werkelijkheidsproef niet doorstaan. De geschiedenis, tot de allerlaatste toe, geeft ons de noodige voorbeelden.

Waar het hier nu geldt een zoo belangrijke zaak, van zooveel invloed op de kwalitatieve waarde van de weermacht, waarbij een goede regeling bovendien zeer geringe extra kosten meëbrengt, daar kan men den eisch stellen, dat de hoogere bevelvoering in vredes- en oorlogstijd alsmede de overgang van het eene stadium tot het andere zoo goed mogelijk geregeld zij.

Het is daarom toe te juichen, dat het Bestuur dit vraagstuk thans aan de orde stelt, opdat, bij de aan de weermacht aan te brengen verbeteringen, ook hier, vooral waar doorschemert, dat de tegenwoordige regeling niet in alle opzichten voldoet, de best mogelijke regeling getroffen worde.

De vraag van het Bestuur om dit vraagstuk in deze Vereeniging in te leiden heb ik gaarne aangenomen. Immers als leeraar in Stafdienst en legervorming en later als Directeur der H.K.S. heb ik mijn gedachten langdurig hierover moeten laten gaan, terwijl ik ook overigens, zowel als D.E.V. als als Divisiecommandant erbij betrokken

ben geweest en het steeds mijn groote belangstelling heeft gehad. Daarbij sluit deze voordracht geheel aan bij artikelen die van mijne hand in „De Militaire Spectator” verschijnen. Toch was er voor mij één bezwaar. Het vraagstuk heeft n.l. — en dat is nooit te vermijden — altijd tal van persoonlijke kanten gehad en heeft dat nog. Nu meen ik echter, dat het geen zin heeft dergelijke quaesties te behandelen als men zijn meening niet scherp en duidelijk formuleert. Ik stel mij wel voor de zaak theoretisch te behandelen, maar als men verbeteringen wil aanbevelen, kan dit niet zonder door kritiek op het bestaande aan te toonen, dat het verbeteringen zijn. Het zou dan licht kunnen schijnen alsof die kritiek personen betrof en niet het stelsel.

Ik wil dus beginnen met uitdrukkelijk te verklaren, dat dat niet mijn bedoeling is en voorts verzoek ik U met mij aan te nemen, dat wanneer bij de voorziening in de hoogere bevelvoering soms in strijd gehandeld is met de theoretische regels, dit dan de uitzonderingen zijn, die die regels bevestigen.

Als ik mij nu juist hield aan den titel van de voordracht, dan zou ik moeten beginnen met de bevelvoering in vreedestijd, daarna die in oorlogstijd moeten behandelen en ten slotte den overgang moeten bespreken. Ik wil echter juist de zaak omkeeren. De bevelvoering in vreedestijd is er slechts als voorbereiding voor die in oorlogstijd en we moeten dus eerst nagaan hoe de bevelvoering in oorlogstijd moet zijn, om daarna na te gaan, wat daarvoor in vreedestijd voorhanden moet zijn en hoe de overgang kan plaats hebben, terwijl dan tevens de functionneering in vreedestijd dient besproken te worden om de opleiding van het leger als oorlogswerktuig in handen der hoogere bevelvoering zoo goed mogelijk tot haar recht te doen komen.

Onze geschiedenis geeft ons weinig houvast. Toch is het zaak haar even te doorloopen.

Van onze Stadhouders zouden we bij benadering kunnen zeggen, dat zij als Kapitein Generaal het Veldleger

commandeerden, als Stadhouder zitting hebbende in den Raad van State, het hoofdaandeel hadden in het opperbevelhebberschap, terwijl zij ten slotte als Stadhouder ook hun aandeel aan de Landsregeering hadden, vooral Willem III. Onder hen voerde in den regel een Veldmaarschalk het bevel, over dat gedeelte van het Leger, dat afzonderlijk of bij hun afwezigheid optrad.

Op de jaren onder Maurits, de eerste jaren onder Frederik Hendrik en 1672 na, werden alle oorlogen aan of buiten de grenzen der Republiek gevoerd.

Onder Willem V voerden zijn zoons in 1793/95 het bevel over de troepen te velde, terwijl hij zelf het opperbevel voerde en met de bondgenooten onderhandelde in die functie.

Een dergelijke verhouding vinden we in 1815. De Prins van Oranje had het bevel over de Nederlandsche troepen bij het verbonden leger onder Wellington. De koning had het opperbevel.

Ook in 1830/39 commandeerde de Prins van Oranje het leger te velde doch de koning behield het hem grondwettig toekomende opperbevel.

Denzelfden toestand treffen we in 1870 aan, toen ook de Prins van Oranje het bij Utrecht geconcentreerde Veldleger commandeerde.

De verschillende wijzigingen in de vredes-bevelvoering, totdat in 1873 het divisieverband in vreedstijd werd ingevoerd, zullen we niet nagaan. Toen na den dood van Prins Alexander bleek, dat de Kroon in de toekomst door een Koningin gedragen zou worden, werd bij de grondwetswijziging van 1887 het opperbevel van den Koning veranderd in oppergezag.

Voor het commando van het Veldleger werd de regeling getroffen, dat een der aanwezige opperofficieren, toenmaals een der inspecteurs, daartoe in vreedstijd bestemd werd, doch zonder dat dit overigens bekend werd, zoodat het alleen daaruit bleek, dat dien opperofficier in den regel de leiding der groote manoeuvres werd opgedragen. De regeling van het opperbevel bleef zweven.

In herinnering zij gebracht dat zoolang we slechts de 3 zwakke divisiën hadden van een optreden van het Veldleger als zoodanig niet lang sprake kon zijn.

In 1907 werd het commando Veldleger opgericht.

Bij de regelingen ter uitvoering daarvan getroffen bleek het voorzien in het opperbevel noodig. Ofschoon de Regeering zich niet van tevoren bond en vrij bleef in de benoeming, bleek toch bij de voorbereiding, dat in beginsel aangenomen was, dat de Chef van den Generalen Staf tot Opperbevelhebber benoemd zou worden. Zulks geschiedde dan ook in 1914.

We hebben toen 4 jaren een buitengewoon eigenaardige toestand gehad. Neutraliteitshandhaving terwijl nagenoeg de geheele wereld in oorlog was. En niet alleen neutraliteit op militair gebied, ook op economisch gebied moest tusschen de strijdvoerenden en hunne eischen doorgezeild worden. Daarbij kwam, dat onze wetten toen uitsluitend aan het militair gezag buitengewone bevoegdheden toekenden, waardoor veel tot de competentie van den opperbevelhebber kwam te hooren, wat beter aan de Regeering gebleven was. Ook allerlei administratieve zaken en b.v. de verofsregeling — in oorlogstijd een zaak, die, hoewel op grond van algemeene directieven, in uitvoering geheel in handen moet blijven van den C.V. en andere commandanten in voorste lijn — hadden nu beter bij de betrokken Departementen van Oorlog en Marine kunnen blijven. Hier verder op ingaan zou den geheelen avond eischen.

Mijn doel is slechts er op te wijzen, dat we uit de ervaringen in den mobilisatietijd slechts zeer weinig gevolgtrekkingen kunnen maken voor oorlogstijd, en dáárvoor moeten we toch de zaak organiseeren.

Na de mobilisatie bleef de regeling weer zwevende als tot 1914. Alleen wijst alles er op, dat in het systeem tot dusverre geen verandering gebracht is. Toch doen zich op 't oogenblik reeds herhaaldelijk in vreedestijd wrijvingen voor, die er op wijzen, dat het zaak is deze quaestie niet te laten zweven tot het oogenblik van mobilisatie.

doch nu reeds een vaste duidelijke lijn uit te bakenen.

Moet men bij legervorming in 't algemeen een zeker conservatisme huldigen, omdat het grootste deel van het leger reserve- en dienstplichtig personeel met groot verlof is, dat door belangrijke wijzigingen vreemd komt te staan tegenover dat leger, bij de regeling der hoogste bevelvoering is dit niet noodig, daar deze alleen invloed uitoefenend op de leiding in de hoogere staven, en het optreden in het gevecht, zelfs der hoogere tactische eenheden, niet beïnvloedt.

Waar dus onze historie ons weinig leert ten aanzien der oorlogsbevelvoering kunnen we deze dus opbouwen in verband met de strategisch-politieke omstandigheden waarin ons land thans verkeert.

Deze zijn inderdaad sedert 1914 belangrijk veranderd. Ik mocht dit eerder reeds hier betoogen, dus val niet in herhalingen.

Het feit dat België niet langer neutraal is, de belangrijke strategische positie die wij in West Europa innemen, nog verhoogd door de versterking der Fransche en Belgische Oostgrenzen en, naar we nu wel mogen aannemen, van de Duitsche Westgrens, wat langzamerhand wel algemeen duidelijk geworden zal zijn; de door de duikboten en de vliegtuigontwikkeling gestegen belangrijkheid van onze havens en vliegvelden, dit alles geeft een andere toestand dan in 1914. Was er toen sprake van een doortocht door ons land, voornamelijk van één zijde te verwachten en die de tegenpartij zeker niet bij ons zou trachten op te vangen, thans gaat het om het gebruik van ons land, dat op den vleugel ligt der beiderzijds versterkte grenzen. Degene die meester is in ons land heeft de grensverdediging der tegenpartij overvleugeld of omtrokken en ons land biedt met zijn vliegvelden en zijn overige communicatiën en voorraden een basis voor voortzetting van den aanval. Voor beide partijen is dus strategisch gesproken het bezit van ons land, althans van het Zuidelijk en Oostelijk deel even belangrijk.

. Dit maakt, dat we kunnen aannemen, dat de eene partij

het niet aan de andere zal gunnen, zoodat we kunnen verwachten, dat wie ook onze neutraliteit schendt, al zeer spoedig behalve ons leger ook troepen van de tegenpartij tegenover zich zal vinden. Na de ervaring van 1914 kan men er op rekenen, dat beide partijen reserves op den Noordelijken vleugel zullen hebben, waarbij ik thans de preventieve werking door een behoorlijke organisatie onzer verdediging buiten beschouwing laat. Zeer waarschijnlijk zullen van den aanvang af sterker troepen worden ingezet dan in 1914. Een omvatting door ons land zal toch zeker wel met een legergroep van b.v. drie legers geschieden.

We moeten dus rekenen met een bondgenootschappelijke oorlog waarbij de troepen van den bondgenoot al vrij spoedig ons ter hulp zullen komen ten einde in onze gunstige terreinen met steun van ons leger de vijandelijke omvatting op te vangen.

Wanneer we nu, evenals onze groote naburen, een leger hadden met algemeenen dienstplicht en 28 à 30 lichteningen dus 1 à 1,5 millioen man, dan zouden we zeker een legergroep van drie legers benevens de noodige territoriale troepen kunnen vormen en zelf den stoot in front kunnen opvangen, zonder of met geringe vreemde hulp. Aan een dergelijke legersterkte denkt bij ons niemand. Bij den tegenwoordigen toestand waarbij we één leger hebben, ons Veldleger, benevens territoriale troepen zullen we niet veel meer kunnen doen dan 's vijands opmarsch in front vertragen en in flank en rug bedreigen, zoodra de ontstaande bondgenoot in front den stoot opvangt. We zullen dus al zeer spoedig moeten samenwerken met een bondgenootschappelijke legergroep.

Wil deze samenwerking goede resultaten afwerpen, dan moet zij onder eenhoofdige leiding staan. We zouden n.m.m. ons zelf bedriegen indien wij aannemen, dat de bondgenoot zich onder onze leiding zou stellen. Het geval van het Belgische leger in 1914, dat eerst in Antwerpen was en daarna een inundatiestelling in België verdedigde op een deel van het door België loopende front en daarbij

een afzonderlijke groep bleef onder den Koning is een geval dat m.i. bij ons niet als precedent kan gelden.

Een dergelijke toestand zou waarschijnlijk slechts bij een voor ons ongunstig verloop van den strijd kunnen ontstaan.

We zullen dus m.i. moeten aanvaarden, dat het deel van onze strijdmacht, dat rechtstreeks met den bondgenoot samenwerkt tegen den invaller, onder bondgenootschappelijke leiding komt.

Toch moeten we er voor waken, dat dit deel niet grooter is en niet op andere wijze wordt ingezet dan met onze eigen strategische belangen overeenkomt. Bij het waarschijnlijke geval, dat deze strijd zich afspeelt in Noord-Brabant en Limburg hebben we nog, in het geval Oost-Gelderland en Overijssel en in de tweede lijn den IJssel te verdedigen alsmede de drie Noordelijke Provinciën, in het geval Zuid: West-Brabant, Zeeuwsch Vlaanderen en Zeeland; in beide gevallen voorts de kust en dan het binnenland tegen luchtaanvallen en ondernemingen door met vliegtuigen vervoerde troepen; voorts de voorbereiding van de verdediging in de Vesting Holland voor het geval de vijand zoover mocht doordringen. Dan heeft men het optreden van de zeemacht en eventueele hulpkruisers. Er moet dus zijn een hooge militaire autoriteit, die het hoogste bevel voert over alle strijdkrachten der weermacht zoolang er nog geen samenwerking met bondgenooten is en daarna over de hiervoren genoemde oorlogshandelingen en die rekening houdende met het door de Regeering gestelde politieke doel en de dienaangaande ontvangen instructies, namens den souverainen Staat der Nederlanden optreedt als leider van de militaire politiek en de algemeene oorlogvoering tegenover het bondgenootschappelijk opperbevel en daarmede de noodige besprekingen voert of doet voeren. Het kan zelfs zijn, dat bij samenwerking der Europeesche mogendheden in Oost- of West-Indië deze besprekingen de groote lijnen van het optreden aldaar zullen betreffen. Immers gezien de regeling der bevelvoering bij andere mogendheden zullen de

beginselen van een dergelijke samenwerking wel altijd in Europa geregeld worden. Het spreekt vanzelf, dat het nooit de bedoeling kan zijn van hieruit leiding te geven aan het optreden der landmacht en de operatiën der zee-macht in andere werelddeelen. Het gaat slechts om de beginselen der samenwerking met de bondgenooten.

De hier bedoelde autoriteit moet zijn de opperbevelhebber van Land- en Zeemacht of nog beter van 's Rijks Weermacht. Het is gewenscht dat deze als leider van de Weermacht van het Souvereine Rijk een zoodanigen rang heeft, dat hij bij geen der buitenlandsche autoriteiten achterstaat. Men herinnere zich maar de wederinvoering in Frankrijk in 1914 van den na 1870 uit democratische overwegingen afgeschafte rang van *Maréchal de France*, omdat de Engelschen den rang van *Veldmaarschalk* hadden. We zouden dan ook voor onzen Opperbevelhebber den van ouds in het Staatsche leger bekenden en later tot 1881 door Prins Frederik gevoerden rang van *Veldmaarschalk* verlangen. Het spreekt vanzelf, dat deze autoriteit, uitvoerder van de strategische maatregelen ter bereiking van het door de Regeering gestelde politieke doel ook benoemd moet worden met medewerking van en voor zijn strategisch beleid verantwoordelijk moet zijn aan, de geheele Regeering dan wel aan den Minister-president, als de komende Grondwetsherziening ons dezen in wezen, zoo niet in naam, mocht brengen. Voor zijn overig beleid moet hij natuurlijk blijven ressorteeren onder den Minister van Defensie.

Daar de opperbevelhebber zooveel mogelijk in nauw contact met de Regeering moet blijven en de leiding moet blijven houden der buiten rechtstreeks verband met den bondgenoot optredende weermachtsonderdeelen, terwijl de bondgenootschappelijke opperste legerleiding vermoedelijk in het buitenland gevestigd zal zijn, zal het noodig zijn dat de Opperbevelhebber beschikt over een opper-officier van hoogen rang, minstens Luitenant Generaal om hem bij de bondgenootschappelijke opperste legerleiding te vertegenwoordigen.

In verband met de andere bovengenoemde mogelijkheden moet daartoe desvereischt tevens een Vlagofficier en een Opperofficier van het K.N.I.L. beschikbaar zijn, die geheel op de hoogte zijn van de bedoelingen van den Opperbevelhebber.

De Opperbevelhebber moet voor de strategische leiding der oorlogvoering beschikken over den Chef van den Generalen Staf als Stafchef met diens gemobiliseerd bureau, waar immers de geheele strategische leiding in vreedstijd wordt voorbereid; mede over den Chef van den Marinestaf met diens bureau, voor zoover zulks noodig is.

We komen nu tot het rechtstreeksch bevel over de troepen, die de oorlogshandelingen moeten uitvoeren. Het spreekt van zelf, dat de Opperbevelhebber, die de strategische leiding heeft, niet zelf de groot-tactische of tactische leiding kan hebben. Men moet hierbij de lessen uit de voorafgaande oorlogen ten aanzien van de bevelvoering aanvaarden. Een der ervaringen is, dat een Staf niet wel meer dan een viertal groote eenheden kan leiden. Vandaar in den wereldoorlog eerst de vorming van legers evenals in vroegere oorlogen, daarna die van legergroepen. Bij ons kan van een legergroep geen sprake zijn zoolang we onze huidige sterkte van 4 legerkorpsen (D.G.) houden, alléén van een leger. Wij hebben dus één leger ons Veldleger. De leiding van dit veldleger heeft echter reeds de handen vol aan zijn 4 D.G. en de Lt. Brig. Troepen optredende in het operatiegebied van het Veldleger zullen natuurlijk onder den C.V. moeten staan, doch dit is al een complicatie der bevelvoering. De C.V. moet dus met het Veldleger een bepaalde opdracht krijgen in een bepaald, natuurlijk het voornaamste, operatiegebied, welke opdracht hij zelfstandig moet vervullen in het raam van de door den Opperbevelhebber aangegeven strategische gedachte. Al spoedig zal zich bij die aanwijzingen van den Opperbevelhebber de invloed doen gevoelen van den ontstaanden bondgenoot. De eerste troepen van den bondgenoot, die ingezet worden zullen natuurlijk on-

der onze leiding komen; zoodra echter een zoo sterke troepenmacht wordt ingezet, dat deze ons Veldleger in sterkte belangrijk overtreft, zal een legergroep gevormd worden, waarbij ons Veldleger één der legers zal zijn. Teneinde nu te zorgen, dat dit oogenblik werkelijk eerst intreedt als het onvermijdelijk wordt, is het noodig dat de C.V. een voldoende hoogen rang heeft. In het buitenland is de divisiecommandant reeds Luitenant-Generaal. Onder de tegenwoordige omstandigheden zou het kunnen voorkomen, dat reeds bij het inzetten van één bondgenootschappelijke divisie een divisiecommandant van hooger ancienniteit in rang dan de C.V. het bevel voor zich zou opeischen of weigeren zou zich onder het bevel van den C.V. te stellen. De C.V. moet dus minstens den rang van Generaal hebben (Generaal der Infanterie, Artillerie enz.) Zelfs zou men kunnen denken aan den zoowel in ons Staatsche leger bekenden als in het K.N.L. door Prins Frederik bekleeden rang van Kolonel Generaal (het Duitse Generaal Oberst). Het lijkt voor ons nuchtere Hollanders wat op „koude drukte” om zooveel gewicht te hechten aan titels, maar de te voeren commando's zijn internationaal met deze rangen in overeenstemming en men onderschatte toch vooral niet het gewicht van die rangquaestie in een bondgenootschappelijke oorlog en de wrijvingen die van het verwaarloozen ervan het gevolg kunnen zijn. Voorbeelden uit de geschiedenis, ook uit den wereldoorlog, zijn er te over.

Dat de Legerkorpscommandanten (D.G.C.) dan minstens Luitenant-Generaal moeten zijn en de Divisiecommandanten Generaal-Majoor spreekt vanzelf. We zijn dan feitelijk tegenover het buitenland nog een rang te laag. Immers de functie die in Frankrijk en Duitschland door den Général de Brigade en den Generaal-Majoor vervuld wordt als onderaanvoerder in de Divisie kent onze organisatie niet. Dat als gevolg van een en ander het Regiment weder als overal in de wereld door een Kolonel gecommandeerd zou moeten worden volgt vanzelf.

In de gebieden, waar nu het Veldleger niet optreedt, dient echter zoo noodig een territoriale verdediging gevoerd te worden. We kennen voor de leiding daarvan de Territoriale bevelhebbers n.l. die in Friesland enz. (de 3 Noordelijke provinciën), in Overijssel enz. (het terrein O. aan en W. van den IJssel) in Noordbrabant enz. (N. Brabant en Limburg). Voorts behoort tot hunne taak de uitoefening van het militair gezag in hun gebied. Deze T.B.'s staan dus rechtstreeks onder den Opperbevelhebber met uitzondering van dengene wiens gebied in het operatiegebied van het Veldleger ligt. Het spreekt vanzelf, dat zich oorlogsgevallen kunnen voordoen waarin een Territoriaal gebied niet bedreigd wordt en dus de uitoefening van het militair gezag de eenige taak van den T.B. is. Wanneer tot deze functie benoemd worden divisiegroeps (legerkorps) commandanten na het nederleggen van deze functie of officieren van overeenkomstigen rang, dus in ons stelsel, evenals thans Luitenant-Generaals, verkrijgt men dat zij hun gezag blijven uitoefenen welke troependeelen ook onder hen geplaatst worden, behalve wanneer de C.V. het bevel in hun gebied krijgt. In dat geval komen zij ter beschikking van den C.V., hetzij om met een verdedigingstaak te worden belast in een gedeelte van het operatiegebied, hetzij ten behoeve van de uitoefening van het militair gezag.

In het Commando Zeeland is terecht een Marine hoofdofficier met het bevel belast; de afsluiting en het beheerschen der Schelde is hier toch hoofdzaak. Zijn rang moet natuurlijk zoodanig zijn dat hij hooger is of ouder in rang dan eventueel onder hem gestelde regimentscommandanten.

In de stelling van den Helder voert eveneens terecht een Vlagofficier van de Zeemacht het bevel, wat er aan maritieme eenheden aan de kustverdediging deelneemt staat onder zijn bevel.

We komen dan tot de Vesting Holland. Het is zeer zeker een punt van overweging of dit commando met staf in oorlogstijd noodig en wenschelijk is. Na de oorlogs-

jaren is het ingesteld mede uit bezuinigingsoogpunt ter vervanging van de afzonderlijke stellingen met hun staven omdat de stelling van Amsterdam als kringstelling hare beteekenis verloren had en omdat op het toenmaals nog niet georganiseerde Zuidfront een eenhoofdige commando noodig was. Het spreekt van zelf dat de frontcommandanten noodig zijn; doch wanneer het zoover is dat de Vesting Holland wordt aangevallen, is in de eerste plaats zoo goed als zeker de Opperbevelhebber binnen de Vesting; voorts kan zich de C.V. daarin bevinden. De Vestingcommandant met staf is dan als schakel tusschen de frontcommandanten en den Opperbevelhebber niet noodig en zelfs niet gewenscht. Een toestand waarin de Vg. Holland op alle fronten wordt aangevallen is weinig denkbaar. Meestal zal toch slechts Zuid- óf Oostfront en in mindere mate het kustfront bedreigd worden. Dan zijn de frontcommandanten met hunne staven voldoende. We achten voor deze autoriteiten den rang van Generaal-Majoor gewenscht. Neemt men hiervoor divisiecommandanten na het neerleggen van hun functie als divisiecommandant (thans Brigadecommandant) dan krijgt men ook een goede rangsverhouding. Immers zij blijven op hun front dan de hoogste in rang totdat een Legerkorps (D.G.) in het front wordt ingebracht. Alsdan zal een reorganisatie van de bevelvoering noodig zijn in den geest zooals dit thans geregeld is, n.l. overnemen van het commando door den hoogsten, den Legerkorpscommandant; voorts handhaving der groepsindeeling en zoo noodig samensmelting van staven. De frontcommandant kan daarbij als er aanleiding toe is ook ingeschakeld worden als commandant over de groepen, waarin geen of weinig versterkingen worden opgenomen. Bij twee of meer legerkorpsen kan de oudste commandant dan wel de C.V. het frontcommando op zich nemen.

De vraag is of het Noordfront gehandhaafd moet blijven. Laat men Oost en Westfront doorloopen tot aan de stelling van den Helder, waarbij de verdediging van den afsluitdijk tot deze stelling behoort, dan is het Noordfront

niet noodig en kan men volstaan met een Kolonel voor de uitoefening van het militair gezag en eventueele verdedigingsvoorbereiding in dat gedeelte van het tegenwoordige Noordfront, dat men niet bij Oost en Westfront wensch in te deelen.

Wij zouden dus in oorlogstijd het commando over de Vesting Holland willen doen vervallen, de regeling voor de voorbereiding in vreedetijd zullen we nader bespreken.

De regeling van de verdediging door middel van vliegtuigen en c.q. parachutes overgebrachte troepen moet in handen zijn van den commandant, die over het betrokken gebied het territoriaal gezag uitoefent.

We moeten nu nog even terugkomen op den bondgenoot en het Veldleger. Zoodra een bondgenootschappelijk legergroepcommando in de oorlogvoering op ons gebied betrokken wordt, zal de C.V. daarbij een verbindingsofficier moeten plaatsen. Dit kan een Staf Hoofdofficier zijn liefst Luitenant-Kolonel of Kolonel waaraan als eerste eisch gesteld moet worden, dat hij goed op de hoogte is van de mentaliteit bij het bondgenootschappelijke leger. Hij moet eenigermate als vertegenwoordiger en spreekbuis van den C.V. bij dat commando optreden. Ook bij het nevenstrijdende leger zal de C.V. een verbindingsofficier, Stafofficier plaatsen, die ook de mentaliteit van den bondgenoot goed moet kennen.

Onafhankelijk daarvan is het noodig zoodra vreemde troepen, bondgenooten, ons grondgebied betreden en daar dus op eenigerlei wijze prestaties van de bevolking zullen vorderen alsmede plaatselijk gezag zullen uitoefenen, bij de staven der groote eenheden tot en met de divisie, officieren te plaatsen tot wie de aanvragen voor deze prestaties gericht kunnen worden en die zorgen dat een en ander wordt uitgevoerd overeenkomstig onze wetten en regelingen. Zij moeten mede als tusschenpersoon optreden ten aanzien van de uitoefening van gezag over de burgerbevolking en over de Nederlandsche militairen, die binnen het operatiegebied van den bondgenoot blijven.

We hebben nu nog te bespreken de bevelvoering ten

aanzien van de verdediging tegen luchtaanvallen. De verdediging door middel van lucht doelgeschut en mitrailleurs is plaatselijk. Behalve de verdediging bij het Veldleger zal noodig zijn door de ligging der objecten voor luchtaanvallen een luchtverdedigingskring Amsterdam, bevattende Hemburg e.o., fabrieken en havens te Amsterdam, Schiphol, IJmuidersluizen met fabriekscomplex enz. enz.; voorts een zône Utrecht—Soesterberg bevattende de spoorwegknooppunten Utrecht en Amersfoort, 't industriecomplex Utrecht en Soesterberg; een zône Rotterdam—'s-Gravenhage bevattende het regeeringcomplex den Haag, magazijnen te Delft, haven en industrie-complex Rotterdam, vliegvelden Waalhaven en Ypenburg. Voorts zal plaatselijke verdediging noodig zijn voor den Helder met de vliegvelden en havens de Kooy en de Mok en voor Vlissingen met het vliegveld en haven Souburg en Veere. Dan zullen natuurlijk meer vliegvelden in gebruik zijn die beschermd moeten worden en voorts zullen een groot aantal bruggen, belangrijke spoorwegknooppunten en misschien nog andere uit militair of economisch oogpunt belangrijke objecten dekking noodig hebben.

Waar er nu door den korten waarschuwingsafstand geen sprake van kan zijn om aan elken kring of zône jachtvliegtuigafdeelingen (JaVa's) toe te voegen, die tijdig in de lucht moeten zijn en dit bovendien zeer veel vliegtuigafdeelingen zou vorderen, zal het inzetten van JaVa's centraal geregeld moeten worden, daar waar dit noodig is, mede om voldoende krachten samen te brengen, vooral omdat meermalen de vijand eerst tijdens of nã den lucht-aanval op den terugweg bereikt kan worden.

Bij de z.g. luchtkruisers zal dit nog meer het geval zijn. Nu zal het Veldleger Java's moeten bezitten en er zullen er moeten zijn voor de verdediging van het binnenland. Nemen we om de gedachten te bepalen respectievelijk aan 2 en 4 Java's. Dan is aanvankelijk — zoolang het Veldleger binnen onze grenzen blijft en misschien zelfs niet aan de uiterste grenzen staat, en daardoor onvermijdelijk zal worden dat vliegtuigen van het Veldleger (denk ook

aan de vliegtuiggroepen) mede gebruik maken van de vliegvelden in het hart des lands, terwijl niet van te voren uit te maken is wat het doel is van den aanval — een zoodanige vermenging van de verdediging van het Veldleger en van het binnenland onvermijdelijk, dat eenhoofdige leiding hier noodig is.

De indeeling der strijdmiddelen op den grond is ook niet in den loop van den oorlog onveranderlijk. Er zullen vele wijzigingen moeten zijn. Sommige objecten verliezen hun belang, andere komen erbij.

De luchtafweermiddelen op den grond bij het Veldleger behoren daarbij organiek te zijn ingedeeld en daaraan niet onttrokken te worden. De kringen krijgen de bepaald noodige middelen en verandering in den toestand zal hier uitzondering zijn. Anders staat het met de te gebruiken vliegvelden buiten de kringen en met de luchtverdedigingspunten. Hier zijn wijzigingen zeer zeker te verwachten en deze moeten incidenteel en snel geschieden.

Er is dus noodig een centraal commando voor de luchtverdediging. Dit behoort het bevel te hebben over de Java's voor het binnenland, en de indeeling te regelen van onderdeelen daarvan bij de kringen; het heeft voorloopig tot het afslaan van aanvallen de beschikking over de Java's van het Veldleger en regelt voorts het eventueel in veiligheid brengen der vliegtuiggroepen op niet aangevallen vliegvelden. Het spreekt vanzelf dat de C.V. de volledige beschikking houdt over het gebruik der vliegtuiggroepen alsmede over de Java's ten behoeve van de operaties van het Veldleger. Het Commando van de luchtverdediging heeft voorts de leiding van de verdediging vanaf den grond der luchtverdedigingspunten en brengt hiervoor de noodige wijzigingen in de opstelling volgens de aanwijzingen van den Opperbevelhebber. De indeeling der ter beschikking van het Veldleger en de kringen gestelde luchtafweermiddelen op den grond kan slechts door den Opperbevelhebber gewijzigd worden. Het commando heeft voorts de leiding der in handen van den Opperbevelhebber zijnde Bomva's en andere vliegtuigafdeelingen en regelt tijdelijke indeeling

en gebruik daarvan ten behoeve der operatiën van het Veldleger en de territoriale troepen.

De Opperbevelhebber zelf kan dit commando, dat de volle persoon eischt, niet voeren. Er is voor noodig een persoon in strategische en tactische capaciteiten en in rang ongeveer gelijkwaardig aan den C.V. dus generaal of luitenant-generaal. Hij moet naar aanwijzingen van den Opperbevelhebber en voor zooveel noodig in overleg met C.V. en de Kringcommandanten zijn commando zoo noodig met strategische oogenblikbevelen voeren. Hij moet in de eerste plaats strateeg zijn; een vliegerofficier behoeft hij niet te zijn. Hij moet in zijn Staf over de noodige specialisten beschikken. Voor de rechtstreeksche *groot-tactische* leiding van de samenwerking der voor een bepaalde afweer ingezette Java's zijn onder hem een tweetal regimentscommandanten op den grond noodig, terwijl de *tactische* leiding der Java's natuurlijk in de lucht moet geschieden.

Bij het Veldleger zijn noodig een commandant der luchtstrijdkrachten, commandeerende over de Java's (dus vliegerofficier) en zoo noodig namens den C.V. ingrijpend in het gebruik der vliegtuiggroepen, speciaal ten aanzien der Besva's (beschermingsvliegtuigafdeelingen); voorts een commandant der luchtdoelbestrijdingsmiddelen op den grond. Rang van Kolonel of Generaal-Majoor.

Voor het Commando der luchtverdedigingskringen zijn noodig Kringcommandanten. Zij zullen in den regel slechts beperkte beschikking over luchtstrijdkrachten hebben. Daarentegen de volledige beschikking over de in hun kring ingedeelde afweermiddelen op den grond, afdeelingen luart., compagnieën mitrailleurs t.l., zoeklichtafdeelingen. Zij hebben bovendien de opperste leiding der luchtbescherming, speciaal der verduistering. Zij behoeven dus zeer zeker geen vliegerofficier te zijn, doch strategische en groot-tactische autoriteiten. In hun Staf vinden zij de specialisten. Een rang als tegenwoordig gewoon, die van Luitenant-Generaal, is hier gewenscht.

De Commandanten der luchtverdedigingspunten en ter bescherming van vliegvelden buiten de Kringen aangewezen

luart en mitr. zijn natuurlijk officieren der luart.

Ten slotte valt nu nog te bespreken de rol van het Departement van Defensie in oorlogstijd. Het is noodig, dat dit blijft buiten de eigenlijke krijgsverrichtingen. De Opperbevelhebber dient zijn instructies en aanwijzingen te ontvangen van de Regeering, die c.q. in overleg met de bondgenooten het politieke doel van den oorlog vaststelt. De wijze waarop daartoe de krijgsverrichtingen geleid moeten worden stelt de Opperbevelhebber vast, zoo noodig in overleg met de centrale legerleiding der bondgenooten. De C.V. en andere ondercommandanten handelen volgens zijn instructie en aanwijzingen.

De Opperbevelhebber moet dan ook voor zijn strategisch beleid verantwoordelijk zijn aan de Regeering. Voor zijn administratief en krijgstuuchtelijk beleid aan den Minister van Defensie.

De taak van het Departement van Defensie is de voorziening in de behoeften der strijdmacht, aanmaak en aanschaffing van krijgsmaterieel, gebruik makende van de ondervinding in een oorlog van langeren duur opgedaan en van de alsdan zeer zeker naar voren komende uitvindingen en technische verbeteringen; voorts de zorg voor de aanvulling van personeel, oprichting van noodig gebleken nieuwe onderdeelen, enz. enz.

Het beschikt daartoe over de zoogenaamde aanschaffende autoriteiten in 't algemeen de Hoofdintendant, de D.M.L. en de Inspecteurs, ook die der Militaire Luchtvaart. De Inspecteurs hebben tevens het bevel en de leiding over de dépots. Ten aanzien van opleiding en zorg voor aanvulling alsmede ten aanzien van het gebruik van de uit afgerichte manschappen te vormen afdeelingen volgen zij de bevelen van den O.L.Z.

De verstrekking der behoeften en aanvullingen aan de strijdmacht uit de magazijnen en depots geschiedt door den D.E.V., terwijl de aanschaffende autoriteiten onder leiding van het D.v.D. steeds zorgen voor voldoende voorraad in de magazijnen. De functie van den D.E.V. brengt voor dezen ook een hooger rang mede dan dien van tegen-

woordig. De rang van minstens Generaal-Majoor is gewenscht.

We meenen hiermede een schetsmatig beeld gegeven te hebben van de oorlogsbevelvoering. Zeer zeker had op vele punten dieper ingegaan kunnen worden doch de bedoeling zat voor in groote trekken in te leiden. Het is echter wel duidelijk, dat de zaak niet zoo heel eenvoudig is en grondige voorbereiding in vredesstijd eischt.

Naar mijn overtuiging is de vorengeschetste regeling niet topzwaar en wel degelijk noodig. Ook de gevraagde hoogere rangen zijn in overeenstemming met de internationale gebruiken en volstrekt niet te hoog voor de gevoerde commando's.

We komen nu tot de hoogere bevelvoering in vredesstijd en we zullen daarbij zooveel mogelijk den overgang tot de oorlogsbevelvoering bespreken.

De eerste vraag die we daarbij stellen is, hoe komen we aan den Opperbevelhebber, is deze in vredesstijd noodig en wat is dan zijn functie en rang? Vast aan deze vraag verbonden is de verhouding van den Chef van den Generalen Staf en de C.V. in vredesstijd.

Toen het commando Veldleger werd ingesteld, werd tot C.V. benoemd de Luitenant-Generaal Kool, toenmaals reeds sedert jaren Chef van den Generalen Staf, op dat oogenblik 66 jaar en de oudste opperofficier in werkelijken dienst. Deze had de instelling voorbereid en onder zijn beheer als chef van den Generalen Staf was de geheele organisatie van de uitbreiding van het Veldleger opgezet. Hij was trouwens reeds de aangewezen commandant van het Veldleger vóór de instelling van het commando in vredesstijd. De quaestie van het opperbevel was nog zwevende. Men zag geen onmiddellijk oorlogsgevaar. Het commando Veldleger was bij de oprichting veel meer bedoeld als studiebureau dan als commando-orgaan. Vandaar de zwakke bezetting van den staf een luitenant-kolonel van de infanterie (gewezen stafofficier) en een kapitein van

den Generalen Staf. Het commando over de infanterie bleef bij de Divisiecommandanten, over de andere wapens bij de inspecteurs. Wel is waar gaf de benoeming van den Generaal Kool relief aan het commando, maar er waren meer luitenant-generaals (chef Gen. Staf, inspecteur der Artillerie, inspecteur der Infanterie) en na de pensionneering van den generaal Kool in 1909 was er geen bezwaar van ouderdom in rang voor de regeling van het Opperbevelhebberschap. Zeer terecht werd toen de chef van den Generalen Staf er voor bestemd, zooals ook in 1914 bleek. Deze was immers, zeer zeker in 1914, de man die geheel op de hoogte was van alle voorbereidingen voor de landsverdediging, veel meer dan de commandant veldleger die toenmaals uitsluitend bemoeienis had met de tot het Veldleger behorende troepen.

Het hebben in vredestijd van twee autoriteiten, waarbij nog kwamen de stellingcommandanten en de inspecteurs, waarover de hooge leiding verdeeld was, was voor den Minister, toen ter tijd een volkomen deskundig opperofficier, niet onaangenaam. Bij verschil van meening in een militair veelbewogen tijd als toenmaals, kon de Minister uit adviezen kiezen, van alle eventueel gedeeltelijk gebruik maken. Een scherp conflict kon slechts zelden voorkomen en dan meestal nog maar met een der betrokken autoriteiten, die dan daaruit de conclusie kon trekken.

Na den oorlog werd ten deele uit zuinigheidsoverwegingen het aantal autoriteiten ingekrompen. Er kwam de C. Vesting Holland, deze werd daarna weder opgeheven en nadat er eerst sprake van was geweest aan den Chef van den Generalen Staf de functie van dat commando op te dragen werd het opgedragen aan den C.V. Dat deze daardoor behalve zijn eigenlijke taak, een deel van de voorbereidende taak voor oorlogstijd kreeg, dat slechts in bepaalde gevallen met zijn oorlogscommando zou strooken was natuurlijk theoretisch niet juist al werd het practisch door het gescheiden houden der staven meer een personeele unie, dan een innig verband. Toch bracht dit de positie van den C.V. weder meer naar boven dan met zijn oorlogsfunctie strookte.

Voeg daarbij, dat door toevallige omstandigheden en onvoldoende vooruitzien bij de bezetting der hoogere commandoposten het eenige malen voorkwam dat de chef van den Generalen Staf, vermoedelijk aangewezen O.L.Z., de functie van chef van den divisiestaf bekleed had bij den C.V. dan voelt men dat hier kiemen van moeilijkheden lagen. Daarbij kwam het feit dat er in de mobilisatie moeilijkheden waren tusschen het D.v.D. en den opperbevelhebber over zaken, die zich in oorlogstijd waarschijnlijk niet zouden hebben voorgedaan — o.a. omdat vele zaken tot het ressort van den O.L.Z. kwamen te behooren, die beter bij het D.v.D. gebleven waren — en dat juist bij het commando Veldleger oudofficieren van de IIe afd. een groote rol hebben gespeeld; voorts de natuurlijk ontstaande naijver tusschen twee bureaux, die over dezelfde zaken moeten adviseeren en waarbij de beslissing genomen wordt door een in dergelijke zaken niet of onvoldoend deskundige Minister, voorgelicht door een hoofd der IIe afdeeling in den Majoor- of Luitenant-kolonelsrang, waardoor meermalen de beslissing dan eens in deze dan in gene richting uitvalt, dan behoeft men geen voorbeelden aan te halen om aan te toonen, dat deze toestand niet gelukkig is en dat van zelf sprekend een strijd om den voorrang ontstaat tusschen het bureau van den Chef van den Generalen Staf en den C.V. Bovendien het voordeel, dat bij twee autoriteiten conflicten met den Minister die tot ontslagname zouden leiden, gemakkelijker vermeden kunnen worden, dan bij één autoriteit, die natuurlijk zijn verantwoordelijkheid veel hooger zal moeten opvatten, komen meer voor in een tijd van bezuiniging en inkrimping dan in een tijd van opbouw. Er is dus thans alle reden in deze zaak een beslissing te nemen.

Uit hetgeen hiervoren gezegd is omtrent de positie van den C.V. in oorlogstijd volgt onmiddellijk, dat er m.i. geen sprake van kan zijn den C.V. in oorlogstijd opperbevelhebber te maken. Deze commandant, die de gelegenheid moet hebben en in den regel heeft om gedurende lange jaren (zeker minstens 5) zijn oorlogsinstrument te smeden

tot een in zijn handen bruikbaar krachtig groot-tactisch wapen, moet niet op het oogenblik, dat dit instrument gebruikt moet worden, verdwijnen om zich met strategische en politieke quaesties te bemoeien, ook al laat hij de hanteering over aan een daartoe alleszins geschikt opperofficier. Het groote voordeel van de instelling van het Commando Veldleger in vredestijd is immers juist de gelegenheid, die daardoor gegeven wordt om de samenwerking van dat commando met de ondergeschikte commando's zoo veel mogelijk te perfectionneeren en de gelegenheid, die geboden wordt, aan de door karakter en kennis uitmuntende persoonlijkheid, die de C.V. moet zijn, om het leger reeds in vredestijd te doordringen van zijn geest.

Blijft dus in de tegenwoordige verhoudingen over de Chef van den Generalen Staf. Inderdaad is deze door zijn voorbereidend werk meer aangewezen dan de C.V. Nu doet zich echter weer de moeilijkheid voor, dat, tenzij de beide autoriteiten steeds gelijk aftreden, wat niet gewenscht is, dat meermalen de chef van den Generalen Staf belangrijk jonger in ancienniteit kan zijn dan de C.V. en dan boven dezen gesteld wordt. Vooral wordt het dan moeilijk om hem in vredestijd het beslissend woord te geven. Een systeem als bij het K.N.I.L., waar men van divisiecommandant soms in zeer korten tijd Chef van den Staf wordt, dan na ± 2 jaar Legercommandant om dan na wederom ± 2 jaar weg te gaan, moge bruikbaar zijn in een land waar het klimaat werkkraft in de hogere rangen snel verbruikt en waar het veldleger ten slotte uit \pm ééne divisie bestaat; terwijl het leger grootendeels vrijwilligersleger is met weinig militie, waardoor dus de strategische en organisatorische quaesties, die de Chef van den Staf te behandelen heeft belangrijk eenvoudiger zijn dan hier, terwijl het Leger steeds een bruikbaar instrument is, voor het leger hier te lande zouden wij het ten eenen male verwerpen. We moeten hier als we voorbeelden zoeken liever naar Europeesche toestanden zien en dan zien we dat het overall het streven is hogere commandanten lang in functie te laten.

Hierdoor komen we vanzelf op onze Divisiecommandanten in werkelijkheid legerkorpscommandanten. Een dergelijke commandant moet, wil hij werkelijk invloed uitoefenen en opvoedend werken, daarvoor den tijd hebben, een periode van 4 à 5 jaar is daarvoor een minimum, waarbij ook zijn ondercommandanten onze brigadecommandanten, in werkelijkheid divisiecommandanten, voldoende tijd moeten hebben om op hun commando in te werken. Ook hier geldt, dat in oorlogstijd een vlotte samenwerking van elkaar kennende en begrijpende chefs van het allergrootste belang is.

Nemen we dus 3 à 4 jaar voor een divisiecommandant, 4 à 5 jaar voor een legerkorpscommandant (onze divisiecommandant), 5 jaar voor C.V. dan moet de Chef van den Staf liefst nog langer dan 5 jaar blijven wil hij zijn geest in zijn werk doen spreken. Iedereen die op dat bureau voldoende lang achter de schermen heeft gezien, weet, dat alles wat daar opgebouwd wordt in den regel een quaestie van jaren is. Het is daarom dat we niet gewenscht achten een regeling, waarbij men Chef van den Generalen Staf, aangewezen O.L.Z., wordt, na het commando Veldleger gevoerd te hebben. De termijnen van bevelvoering moeten dan te kort worden. Bovendien, en nu spreek ik met de ondervinding van beoordeeling gedurende een reeks van jaren (ongeveer 14) van allen die voor dergelijke hooge commando's in aanmerking kunnen komen, die lange termijnen zijn noodig als men werkelijk uitsluitend in alle opzichten geschikte personen in die hooge functiën wil benoemen. Er zijn er niet zoovelen, die in *alle* opzichten voldoen aan de uiterst hooge eischen van karakter, kennis, bekwaamheid, fysiek en psychisch uithoudingsvermogen, die voor die functies gesteld moeten worden. Daarbij komt dat de eischen voor C.V. en chef G.S. nog wel eenig verschil vertoonen.

We zouden dus reeds in vreedestijd den Opperbevelhebber willen aanwezig zien, als autoriteit boven C.V. en Chef G.S. in hoogereren rang in den vorm van Legerinspecteur (Inspecteur-Generaal van het leger). Het moet geen

nieuw bureau worden; de bevelvoering van den C.V. moet blijven zooals zij is en het werk van den chef G.S. eveneens. De Legerinspecteur moet in de eerste plaats zijn adviseur van den Minister in alle belangrijke vraagstukken. Hij moet slechts algemeene directieven in strategischen zin geven aan chef G.S. en C.V. De Regeering moet de buitenlandsche politiek in groote lijnen bepalen, de Legerinspecteur moet daarvan volkomen op de hoogte zijn en de Minister van Defensie moet de strategische politiek in overleg met hem bepalen.

Hij moet de leiding nemen van sommige groote oefeningen o.a. bevelvoeringsoefeningen, waarbij de Veldlegerstaf met ondergeschikte staven optreedt in samenwerking met andere niet onder den C.V. in vredetijd ressorteerende organen, voorts van manoeuvres, waarbij de C.V. als Commandant optreedt, dus waaraan meer dan één D.G. (legerkorps) deelneemt. Overigens moet hij alle oefeningen kunnen bijwonen, die hij wenscht te zien. Voor belangrijke werkzaamheden moet hij kunnen beschikken over het bureau van den Chef G.S. Het ware voldoende als hem toegevoegd werd een Stafofficier en een adjudant.

Ik kom op den Legerinspecteur nog terug.

Beschouwen we nu nog de verdere bevelvoering over de troepen in vredetijd. Om in oorlogstijd de commandanten de verschillende gewenschte rangen te doen bekleeden, moeten zij deze in vredetijd reeds hebben. De regimentscommandant moet dus Kolonel zijn. Dit nu moet in het algemeen de hoogst bereikbare rang zijn voor officieren, die niet de H.K.S. bezocht hebben of daar niet in alle opzichten voldaan hebben. De divisiecommandant, onze brigadecommandant, welke camouflage-naam we zouden willen afschaffen, moet een hoogere tactische ontwikkeling hebben om zijn commando, waarvan de moeilijkheden soms onderschat worden, te voeren. Slechts de functiën van wapeninspecteurs en D.M.L. zouden bij uitzondering voor niet van de H.K.S. afkomstige officieren kunnen bereikbaar blijven, ofschoon het in het algemeen onge-

wenscht is. Een en ander wil niet zeggen, dat we voor Regimentscommandant geen hooge eischen zouden stellen. We zouden genegen zijn ook hiervoor H.K.S.-opleiding te eischen, ware het niet, dat te groote uitbreiding van het aantal leerlingen aldaar om verschillende redenen minder gewenscht is, terwijl, indien slechts voldoende cursussen voor de overige officieren worden ingesteld een opleiding voor R.C. ook wel buiten de H.K.S. te krijgen is. De Divisiecommandant, die dan den rang van Generaal-Majoor moet hebben, moet voldoende lang in functie blijven om invloed op zijn divisie te kunnen uitoefenen dus 3 à 4 jaar. Voor Legerkorpscommandant, onze tegenwoordige divisiecommandant, moet een stafcarrière en een uitstekend vol-
doen als Divisiecommandant geëischt worden. De eischen moeten hier zeer hoog worden gesteld, vooral aan karakter, besluitvaardigheid en het durven dragen van verantwoordelijkheid. Er kan geen sprake van zijn, dat elke staf-officier als het ware aanspraak heeft op de functie van Legerkorpscommandant en Luitenant-Generaal. We zouden dan ook wel degelijk een beoordeeling wenschen van Generaal-Majoor (thans de Kolonels die ook beoordeeld worden) en Luitenant-Generaals zij het ook uitsluitend ten aanzien van hunne geschiktheid als zoodanig en voor een nog hooger rang. Deze legerkorpscommandanten zouden evenals in het buitenland 4 à 5 jaar in functie moeten blijven. Immers van hen die dan toch uitgezochte personen zijn moet de grootste invloed uitgaan op de geoefendheid van hun ondergeschikten speciaal van de officieren.

De tegenwoordige toestand is vrijwel onhoudbaar. De hoogere rangen worden doorgejaagd op een wijze, die belet om eenig werk te doen. De tegenwoordige divisiecommandant die $2\frac{1}{2}$ jaar soms 2 jaar blijft zou de man moeten zijn die in dien korten tijd zijn legerkorps opvoedt in zijn geest, zijn eigen staf, zijn divisie-staven en zijn artilleriestaven, ook van de D.G.A., (de Korps-Artillerie) en de regimentscommandanten der divisieën oefent in onderlinge samenwerking en onderling begrijpen. Neemt men nu in aanmerking dat meestal in dien tijd vrijwel al zijn

brigade- en regimentscommandanten en meermalen zijn chef van den Staf verwisselen dan begrijpt men, dat van eenigen invloed op de divisie niets terecht komt. Men klaagt algemeen over de onvoldoende tactische ontwikkeling der officieren. Maar hoe kan die goed zijn als elk oogenblik de chefs wisselen? Men komt dan, om zich niet te laten vangen tot een domweg toepassen van reglementen, die hoe goed ze ook zijn, nooit alle omstandigheden kunnen voorzien en waarbij dus bij elke gelegenheid, die maar iets van den norm afwijkt, de zaak vastloopt. Een nieuwe divisiecommandant heeft een half jaar noodig om zich in te werken in zijn divisie. Na een jaar begint hij overal begrepen te worden door het personeel dat er nog is, althans de kapiteins, de hoofdofficieren zijn veelal verwisseld. Tegen dat de 2 à 2½ jaar om zijn begrijpen ook de nieuwe hoofdofficieren hem en dan gaat hij weg en komt een ander en dezelfde lijdensweg begint voor den divisiecommandant en den troepenofficier. Het is duidelijk dat deze laatste er weinig meer van begrijpt. Immers al is er „*unité de doctrine*”, ieder heeft toch zijn eigen wijze van zich uit te drukken en bij de velen die den rang van legerkorpscommandant bij ons bereiken zijn allerlei verschillende naturen, doortastende maar ook voorzichtige.

Daarbij komt nu de onherroepelijke guillotine na 56 jarigen leeftijd en 40 dienstjaren. Het Departement heeft deze zoodanig toegepast, dat bij vele officieren in den troep en ook bij anderen daarbuiten het idee leeft, dat het wettelijk voorschrift is, dat na 40 dienstjaren met 56 jarigen leeftijd de pensionneering volgt. Men voelt dat aan het Departement weinig rekening gehouden wordt met hetgeen het leger noodig heeft en dat de gedachte „*promotie maken*” op den voorgrond staat. Is het te verwonderen dat men dikwijls als men iemand met promotie gelukwenscht, het antwoord krijgt: ja, nog 2 jaar! Hoe kan in een op dergelijke wijze behandeld officierskorps bij de hogere officieren het *feu sacré* zitten, dat noodig is om de jongeren op te voeden? Men doet zijn plicht, natuurlijk, maar voor velen wordt de hoofdzaak een enkele

oefening voldoende te leiden en voorts zoo min mogelijk moeilijkheden te hebben en zoo min mogelijk de aandacht te trekken. Het is daarom onjuist, dat bij een Minister, die geen vakminister is, de zaak van pensionneering berust bij een afdeling, geleid door burgerambtenaren, wel gewezen officieren, doch die in lagen rang het leger verlaten hebben, er alleen papieren contact mede houden en wel hooren van de particuliere belangen van officieren, maar minder van de legerbelangen. Het systeem is funest voor het leger en tegenover buitenlanders vreemd.

Men begrijpt, dat we hier een remedie zoeken in den Legerinspecteur die als hij goed gekozen wordt het hogere officierskorps door en door kent en van wien dan zóówel de voordrachten voor pensionneering als voor bevordering zouden moeten uitgaan. Dat zulks zou dienen te geschieden in overleg met den Chef van den Generalen Staf en den C.V. spreekt vanzelf.

Dat daarbij een ruime keuze-promotie voor de voor de hogere en hoogste bevelvoering bestemden zou moeten toegepast worden is duidelijk. Immers we kunnen in ons leger niet als in het K.N.I.L. met zijn dubbel tellende dienstjaren en hooge pensioenen alle niet bevorderden opruimen. We moeten er evenals in buitenlandsche legers mede doorwerken. Het eenige middel om dan nog voldoend jonge krachten in de hogere bevelvoering te krijgen is dan een ruime en tijdige promotie bij keuze, met verschil tusschen degenen waarin men stof ziet voor de hoogste bevelvoering en voor degenen die men, ofschoon uitstekend boven anderen, toch niet in de allerhoogste posten zou willen brengen. Men kan toch een uitstekend legerkorpscommandant zijn, sous-ordre, zonder daarom de eigenschappen voor de drie of vier hoogste functiën te hebben. Bij die promotie moet vooral gezorgd worden, dat degenen die men bestemt voor de hogere en hoogste functies ook betrekkingen krijgen, die hen voor die functie voorbereiden. Ik reken hiertoe in de eerste plaats de functiën van Chef Staf Veldleger, Directeur H.K.S. en sinds kort ook die van Sous Chef G.S. In deze functiën

leert men de groote zaken de landsverdediging betreffende van hoog standpunt beoordeelen en leert men de officieren bestemd voor de hoogere leiding door en door kennen. Van de officieren die die functiën bekleed hebben is in de jaren na den oorlog slechts één tot de hoogste functiën gekomen. De anderen zijn zoo spoedig mogelijk als Divisiecommandant of Inspecteur gepensionneerd of wel op een zijspoor gebracht. Dan heeft men toch wel de totaal verkeerde personen in de hier genoemde betrekkingen gebracht en bij het vervullen van die posten onvoldoende gedacht aan de latere voorziening in de hoogere bevelvoering. Dit is begrijpelijk bij een bureau van ambtenaren, die het verband met de hoogere legereischen verloren hebben of nimmer gehad hebben. Juist daarom is het ook gewenscht dat een hooge aanvoerder, die zelf misschien met het geheele leger als oorlogsinstrument moet werken, degene is die de voorstellen voor de pensionneering en de promotieregeling doet, zooals thans reeds de C.V. de voorstellen voor het vervullen der openvallende plaatsen bij het Veldleger doet. Hij kan zorgen dat de minder geschikt blijkenen zoodra mogelijk worden opgeruimd, de in hun functie of voor een hoogere functie geschikten langer gebruikt worden, althans zoolang ze nog in alle opzichten valide zijn, wat zeer zeker een prikkel tot inspanning en ijver zal zijn. Hij kan ook zorgen, dat tijdig uitgezocht worden de zeer enkelen die voor de hoogste posten alle noodige eigenschappen hebben, terwijl de promotie zóó geregeld moet worden, dat er voor de hoogste autoriteiten in den daaronder volgende rang steeds een reserve aanwezig is en blijft, zoodat men niet gedwongen is bij het plotseling openvallen eener zeer hooge functie, een toevallig in de termen vallende te nemen, terwijl men dan beter een misschien pas gepensionneerde zou hebben genomen.

We willen nu ten slotte aangeven hoe we ons de hoogere bevelvoering in vreedstijd denken en hoe de overgang tot de oorlogsformatie moet zijn.

Ik wil op den voorgrond stellen, dat waar ik over 't

algemeen hogere rangen vraag dan thans, het niet mijn bedoeling is de tractementen te verhoogen. Het tractementsbedrag thans voor een bepaalde functie betaald kan voor die functie blijven al wordt de rang hooger. De Generaal Majoors zouden dus het tegenwoordige kolonels tractement krijgen enz.

Als we er van uitgaan dat het regiment gecommandeerd wordt door een kolonel, dan zal de Divisie (welke naam we voor de Brigade willen invoeren) moeten gecommandeerd worden door een Generaal Major. Voor deze functie dienen alleen officieren met hogere opleiding bij voorkeur met Stafcarrière gekozen te worden. Een staf-officier dient Chef van den Staf der divisie te zijn. De divisiecommandant zal bij goed voldoen \pm 4 jaar in zijn functie moeten blijven. Zij zouden uit alle wapens betrokken moeten kunnen worden. De commandanten der Artillerie brigades thans D.G.A.C. volgens mij Legerkorps A.C. zouden Generaal-Majoor moeten zijn. Stafopleiding is hier niet beslist noodig, mits het uitstekende artilleristen zijn, wat behoorlijke tactische kennis medebrengt. Voorts zouden in het algemeen die plaatsen, die thans door Kolonels worden bezet, door Generaal Majoors bezet worden. Ik denk daarbij aan den Sous Chef van den Generalen Staf, den D.E.V. de commandanten van de tot een Luchtdivisie te formeeren Luchtstrijdkrachten, de commandant van de tot een brigade te formeeren Genietroepen de Directeur der H.K.S. voor de continuïteit Kolonel of Generaal-Majoor enz. enz.

Eenige kolonels zouden bij pensionneering reserve-kolonel kunnen worden, te benoemen voor 3 tot 5 jaar, voor depotcommandanten en groepscommandanten in de Vesting Holland enz. en bij de artillerie voor reserve regimenten enz.

De commandant der Lichte Brigade in mijn gedachten-gang Lichte Divisie zou generaal-majoor moeten zijn en waar het hier een commando geldt, dat zeker even hooge eischen stelt als een legerkorps den rang van luitenant-generaal moeten kunnen bereiken. Bij uitbreiding der Lichte

Divisie zouden waarschijnlijk een paar brigadecommando-plaatsen ontstaan, C. der Cavaleriebrigade en commandant der Wielrijdersbrigade, die generaal-majoor zouden kunnen zijn. Maakt men dan den C., der Cavaleriebrigade tevens inspecteur der Cavalerie dan kan voor het Divisiecommando, dan steeds luitenant-generaal, ook een niet-cavalerist aangewezen worden. Voor deze functie geeft zeker karakter den doorslag.

Uit de generaal-majours zouden moeten voortkomen de luitenant-generaals Legerkorpscommandanten, de Inspecteurs en de D.M.L. Deze bevordering zou bij keuze uit de inderdaad aller meest geschikten moeten geschieden.

Degene die hiertoe gekozen worden zouden desnoods niet langer divisiecommandant behoeven te blijven dan om van hunne geschiktheid voor den hooger rang te doen blijken, b.v. 2 jaar. Voor de generaal-majours, die geen luitenant-generaal worden zouden beschikbaar zijn plaatsen als reserve-generaal-majoor voor het commando over de fronten der Vesting Holland, in mijn gedachtengang drie, en over de te vormen reserve-brigades. Tot deze laatste functie zouden als res.-generaal-majoor ook alleszins geschikte kolonels bij hunne pensionneering bevorderd kunnen worden. Deze commando's zouden bij geschiktheid en volkomen validiteit 3 tot 5 jaar vervuld kunnen worden eventueel langer.

Voor de Legerkorpscommandanten zal men een commando termijn van 4 à 5 jaar moeten stellen. Ook de inspecteurs moeten 3 à 5 jaar blijven. Uit de gepensioneerde luitenant-generaals zal men moeten verkrijgen de territoriale commandanten en de commandanten der luchtverdedigingskringen. We zouden voor deze autoriteiten en enkele andere functies, van wie veel meer werk gevraagd wordt dan van een reserve-officier (niet zooals bij de instelling werd gedacht een enkele oefening per jaar), willen invoeren de positie van luitenant-generaal ter beschikking. Hier zou wel een verbetering van de bezoldiging noodig zijn, als men tenminste deze officieren wil belasten met het leiden der oefeningen van de troepen, die zij in oorlogstijd onder

zich zullen hebben, wat toch wel zeer gewenscht is. Ik denk hierbij aan de herhalingsoefeningen der territoriale troepen en aan de zoo noodige manoeuvres van luchtdoelartillerie, luchtstrijdkrachten en verlichtingsafdeelingen. Bij gebrek aan voldoende aanvulling uit de gepensioneerde luitenant-generaals zou men voor de luchtverdedingskringen ook kunnen nemen, tot luitenant-generaal t.b. bij hun pensionneering te bevorderen, generaal-majoor der Luchtstrijdkrachten en der luchtdoelartillerie mits deze een hogere tactische opleiding en liefst stafcarrière hebben doorlopen.

Ook zou uit de luitenant-generaals t.b. gekozen kunnen worden de vertegenwoordiger van den opperbevelhebber bij de legerleiding der verbondenen, die reeds in vreedstijd in alle opzichten van de ideeën van den a.s. opperbevelhebber doortrokken zou moeten zijn en de voorbereidingen bij den Generalen Staf volkomen zou moeten kennen.

We hebben nu nog den C. der luchtverdediging. Ook deze heeft voorloopig geen dagelijksch werk; men zou hier voorloopig ook kunnen volstaan met een opperofficier ter beschikking. We zouden voor dezen opperofficier den rang van Generaal der Luchtstrijdkrachten wenschen, vooral ook omdat hier in oorlogstijd vreemde hulp wél onder onze bevelen kan komen te staan, daar deze geheel op onze hulp en organisatie en gebruik van onze vliegvelden aangewezen is en we op dit gebied dus wel aanspraak kunnen maken op de leiding. Komt men eenmaal tot voldoende uitbreiding der luchtstrijdkrachten en luchtdoelartillerie dan kan de bezetting van deze functie door een actief generaal overwogen worden, die dan ook in vreedstijd het commando voert over deze strijdkrachten. Zooals reeds eerder gezegd moet deze opperofficier in de eerste plaats strategisch ontwikkeld zijn en daardoor op de hoogte van de landsverdediging en het optreden van het Veldleger. Een specialist op gebied van luchtstrijdkrachten of luchtdoelartillerie behoeft hij niet te zijn.

Dienzelfden rang van Generaal achten we noodig voor den C.V. Zoo noodig zouden beiden bij uitgebroken krijg

afhankelijk van den bondgenoot, de rang van kolonel-generaal kunnen krijgen. Voor de functie van C.V. zou, na eenige jaren dienst als legerkorpscommandant of C.-Lichte Divisie, de bij openvallen van deze plaats meest geschikte dier luitenant-generaals gekozen moeten worden zonder rekening te houden met ancienniteit. Ook hier is een ambtsvervulling van minstens 5 jaar of langer bij voldoende fysieke en psychische geschiktheid gewenscht. Het spreekt vanzelf, dat een juiste promotie-politiek er voor moet zorgen, dat een alleszins geschikte persoon steeds onder de legerkorps C. aanwezig is.

De Chef van den Generalen Staf zou als zoodanig benoemd kunnen worden na minstens één jaar een legerkorps gecommandeerd te hebben, zooals vroeger ook altijd het minstens één jaar een divisiecommando gevoerd hebben vereischt werd. Toch spreekt vanzelf dat voor deze functie, bij voorkeur in aanmerking dienen te komen oud sous-chefs, oud-directeuren der H.K.S. of oud-D.E.V. die het bureau en de werkzaamheden kennen en steeds met strategische quaesties te maken gehad hebben. De Chef van den G.S., die in mijn gedachtengang zoo noodig reeds als luitenant-generaal zou benoemd worden en daarna generaal zou moeten zijn, moet ook gedurende minstens een 5-tal jaren zijn functie vervullen.

We hebben den commandant Vesting Holland niet genoemd. Zooals reeds gezegd achten we dat commando in oorlogstijd overbodig. Wel is m.i. noodig een afzonderlijke staf onder een kolonel, die onder leiding van den chef G.S. de voorbereiding van de inrichting der stelling behandelt en als zoodanig een afzonderlijk onderdeel van de hoofdafdeeling Generale Staf vormt. In oorlogstijd gaat deze staf over naar het bedreigde front of wordt bij bedreiging van meer fronten verdeeld. De frontcommandanten waren meer te betrekken bij voorbereiding en oefeningen. Dat de *oefeningen* onder opperste leiding van den C.V. zouden blijven acht ik gewenscht, deze moet toch de tactische opleider van het geheele leger zijn om eenheid van opvatting te waarborgen. We zouden hierin niets aan

de tegenwoordige regeling willen veranderen.

We komen dan tot den reeds genoemen Legerinspecteur, in oorlogstijd opperbevelhebber. Deze zal dus als actief hoogste leider der weermacht in vreedstijd aanwezig moeten zijn in den rang van kolonel-generaal of liever veldmaarschalk, gezien de mogelijke groote mogelijkheden bondgenooten. In den regel zal de aangewezen persoon om tot deze functie te benoemen de chef van den Generalen Staf zijn, omdat door deze alles wat des opperbevelhebbers is wordt voorbereid en zijn bureau in oorlogstijd het bureau van den opperbevelhebber vormt. Bij zeer uitzonderlijke eigenschappen van den C.V. zou er reden kunnen zijn van dezen regel af te wijken. Het spreekt vanzelf, dat bij benoeming tot legerinspecteur de diensttijd als chef van den Staf korter zou kunnen zijn.

De legerinspecteur moet zoolang mogelijk in dienst blijven. We achten leeftijd hier geen bezwaar mits volkomen fysieke en psychische kracht aanwezig is. Radetzky, v. Moltke en von Hindenburg hebben hun schitterendste prestaties geleverd op een leeftijd ver boven 65 jaren. We behoeven nu wel niet zoover te gaan als bij deze voorbeelden, doch voor deze positie, waarvoor men uitzonderlijke personen moet hebben, die er slechts zeer weinig te vinden zijn, moet vervanging niet dan noodig plaats vinden.

Men begrijpt, dat we behalve de reeds genoemde taak voor deze autoriteit nog wel meer voor hem op het oog hebben.

Het Departement van Defensie is georganiseerd op een vakminister, die zonder voorlichting van zijn afdeelingshoofden kan beslissen op de hem door de bevoegde autoriteiten gedane voorstellen. Voor de technische zaken zijn die autoriteiten tevens afdeelingshoofden. Anders is het voor de strategische en organisatorische quaesties. Nu zouden we niet gaarne den chef van den Generalen Staf met zijn bureau aan het Departement plaatsen vooral niet omdat dit er in oorlogstijd weer van zou worden afgescheiden. Frankrijk kent deze regeling maar daar is de Minister eigenlijk tevens opperbevelhebber. De Généra-

lissime toch commandeert slechts één front. Wel is het echter noodzakelijk, dat niet alles afhangt van één on- of weinig deskundige Minister, vooral niet, omdat dan de Minister van Financiën, die zich niet verantwoordelijk voelt voor het leger, of wel zijn ondergeschikte ambtenaren een overwegende invloed kunnen uitoefenen. We kennen hiervan helaas de voorbeelden uit de droeve geschiedenis der laatste jaren. We stellen ons dus voor dat evenals de leiding der buitenlandsche betrekkingen niet uitsluitend den Minister van Buitenlandsche Zaken regardeert, doch de geheele Regeering, dat men, nu vak-ministers niet meer waarschijnlijk zijn, aan de Staten Generaal, die ook ondeskundig zijn, de waarborg geeft dat de weermachtbelangen zoo goed mogelijk behartigd worden.

De tegenwoordige Raad van Defensie heeft prachtig werk verricht, maar de adviezen zijn alleen voor den Minister en worden slechts gegeven als ze gevraagd worden.

Wij zouden wenschen: een Opperste Defensieraad, bestaande uit den Voorzitter van den Raad der Ministers, de Ministers van Defensie, van Buitenlandsche Zaken, van Koloniën, van Financiën en voor bepaalde quaesties de beide Ministers der Economische Departementen, voorts uit den Legerinspecteur, een hooge Marine-autoriteit (ik ga op die bevelvoering niet in) en een Oud Commandant van het Indische Leger als raadgevende leden. Deze Commissie zou zoo noodig andere Leger- en Marine-autoriteiten kunnen hooren. In deze Commissie zouden de groote lijnen der strategische politiek in overeenstemming met de te voeren buitenlandsche politiek vastgesteld moeten worden.

Daarnaast zouden we wenschen een Comité van Defensie (ook al geen nieuwigheid bij ons) onder Voorzitterschap van den Legerinspecteur, waarvan vaste leden de Chef van den G.S., de C.V., de Commandant der Luchtverdediging, de Chef van den Marinestaf, de Commandant der Marine in Nederland, de Luitenant-Generaal ter beschikking, bestemd voor de functie van gedelegeerde

in een bondgenootschappelijk opperbevel en c.q. de overeenkomstige Marine autoriteit.

Aanwezigheid van andere militaire autoriteiten zou facultatief kunnen zijn. Wil men burgerleden als in den Raad van Defensie, dan is daartegen geen bezwaar. De Minister van Defensie zou de zittingen kunnen bijwonen en alsdan het Voorzitterschap bekleeden.

Dit Comité zou den Minister moeten adviseeren omtrent alle zaken van voldoende groot strategisch belang en van organisatorisch belang, de strategische beteekenis der Weermacht rakende.

Dit advies zou verplicht zijn en onder geheimhouding aan de Staten Generaal overgelegd moeten worden, voor zoover het geen uiterst geheim te houden zaken betrof.

Men begrijpt, dat hier alles nader omschreven zou moeten worden.

Mijne Heeren, ik ben mij bewust slechts een schets gegeven te hebben. Ik heb daarbij onderwerpen aangevoerd, die velen misschien nog wat vreemd zullen aandoen. Men zal begrijpen, dat het zeer moeilijk was, hier stellingen op te maken, die zonder nadere toelichting waarschijnlijk niet duidelijk zouden geweest zijn.

Ik heb slechts zooals het Bestuur dit heeft verzocht een inleiding tot het vraagstuk gegeven en dit zoo breed mogelijk opgevat. Niet wat het aantal hoogere functionarissen betreft, die ik noodig acht; die halen nog niet in de verste verte het aantal Generaals in werkelijken dienst b.v. bij het Belgische Leger, n.l. 26 Luitenants-Generaals en 38 Generaal Majoors, Bovendien 116 Kolonels.

Ook de gevraagde rangen zijn volkomen in overeenstemming met de beteekenis van onze Weermacht en de internationale gebruiken. Ik heb slechts willen aantonen, dat het vraagstuk der Hoogere Bevelvoering niet alleen draait om de vraag wie O.L.Z. wordt, de C.V. of de Chef van den G.S.

Ik begrijp ook, dat hier niet alles direct doorvoerbaar is

en dat men eenigen tijd noodig zal hebben, om aan verschillende geopperde gedachten te wennen.

Komt men nog niet direct tot een Legerinspecteur in Vredestijd, dan zal hetgeen ik te dien aanzien gezegd heb voorloopig voor zoover mogelijk op den Chef van den Generalen Staf van toepassing moeten zijn.

Ik geloof echter, dat hetgeen ik voorsta logisch is en dat de kosten gering zullen zijn. Als deze aan tractementen en toelagen f 50.000 bedragen zal het m.i. veel zijn. Als we daarvoor een goede en logische regeling kunnen krijgen, is het toch zaak dit vraagstuk onder de oogen te zien.

M. H. ik hoop dat deze inleiding de aanleiding mag zijn tot een voortgezette gedachtenwisseling die ook dit belangrijke vraagstuk in den kring der algemeene besprekingen zal betrekken.

Ik heb gezegd.

Gep. Luitenant-Generaal W. J. C. Schuurman.

Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren.

Alhoewel het reeds acht jaren is geleden dat ik het Veldleger heb verlaten, zoo kan ik toch niet nalaten nog eens aan deze bespreking deel te nemen, welke loopt over een onderwerp, dat mij zoo lang en zoo na aan het hart heeft gelegen.

De geachte inleider van hedenavond heeft in zijn breed opgezet en uitgewerkt betoog zoo talrijke en zoo belangrijke onderwerpen in sneltreinvaart aan ons voorbij doen gaan, dat het feitelijk eene onmogelijkheid is om zonder meer voorbereiding daarover reeds thans eene vruchtdragende diepgaande gedachtenwisseling te doen volgen.

Ik wil mij dan ook beperken tot een drietal onderwerpen en wel:

1o. de regeling der bevordering der officieren in verband met de hoogere bevelvoering:

- 2o. de hoogere bevelvoering in vreedestijd, en
- 3o. het opperbevel in oorlogstijd.

Ad. 1o. Het is een groot leger- (dus lands-) belang, dat de hoogere functies in het leger worden bezet door officieren, die door aanleg, karakter en bekwaamheid bijzonderlijk in aanmerking komen. Bovendien moeten deze functionarissen ter wille van de zoo brood noodige continuïteit gedurende geruimen tijd in de gelegenheid zijn leiding te geven aan het hen toevertrouwde hoofdonderdeel van de weermacht.

In geen geval mogen de hoogere functies worden gebruikt (misbruikt) om aan zooveel mogelijk personen de gelegenheid te verschaffen een hoogen rang te bekleeden, waarvoor zij „ook wel" dus niet „bij uitstek" de geschiktheid bezitten. Het persoonlijk belang, van hoe groote waarde ook, moet ten allen tijde ondergeschikt blijven aan het landsbelang.

Hieruit volgt dat de tot beoordeeling bevoegde autoriteiten (niet eene afdeeling van het Departement van Defensie) tijdig, liefst in commissie, de voor het bekleeden der hoogere rangen in aanmerking komende officieren moeten aanwijzen, waarna deze door bevordering bij keuze naar voren kunnen worden gebracht, om tijdig in de hoogere functies tewerk te worden gesteld.

Eene regeling, waarbij bevordering bij keuze als regel — en als recht — worden voorbeschikt voor geheele categorieën van officieren (zij, die met vrucht de Hoogere Krijgsschool hebben doorlopen) is uit den boeze. Voor de goede en zeer goede officieren moet de kolonelsrang eene passende belooning vormen, voor hen die „uitmuntten"; alleen behoort de Generaalsrang te zijn weggelegd.

Eene regeling op papier is hiervoor ten eenen male onbruikbaar; het recht op bijzondere bevordering moet niet bestaan ten behoeve der betrokkenen, maar ten behoeve van de weermacht.

Zooals het thans gaat, ziet men herhaaldelijk officieren tot tweemaal, ja driemaal toe bevordering bij keuze maken, om daarna, na een zeer kort, soms belachelijk kort

verblijf in den Generaalsrang, zoodra zij pensioenrijp zijn te worden afgevoerd. Ter wille, niet van het belang der hoogere aanvoering, maar van de zoogenaamde doorstrooming. Welke op andere wijze ook — en beter — te vinden is.

Ad. 2o. De hoogere bevelvoering heeft in vreedestijd een taak, welke voor negen tiende deel bestaat uit „Oorlogsvoorbereiding”. Ik druk hierop, omdat men bij bespreking der onderwerpelijke vraagstukken zoo vaak den indruk verkrijgt alsof het bij uitsluiting de Chef van den Generalen Staf zoude zijn, aan wien de zaak der Oorlogsvoorbereiding „in haren geheelen omvang” zoude zijn toebedacht. Zeer zeker zal niemand, die ter zake op de hoogte is, ontkennen dat een zeer groote en verantwoordelijke taak, vooral ook van algemeen regelende aard, op de schouders van deze autoriteit rust.

Maar een zoo bij uitstek belangrijk onderdeel als daar is gelegen in de oefening, scholing en samenbinding van de tot het veldleger behorende onderdeelen, dus van practisch de geheele strijdmacht te land, is opgedragen aan den Commandant van het Veldleger. En nu is het merkwaardig, dat men veelal, van Oorlogsvoorbereiding sprekende, doet alsof dit allergewichtigste werk zooiets als van secundaire aard is.

Wanneer men nu nog bedenkt, dat in Vreedestijd den C.V. ook nog het Commando over de Vesting Holland is opgedragen, omvattende de oorlogsvoorbereiding ten behoeve van eene eventueele verdediging van ons nationale reduit, dan behoeft toch wel niet nader in het licht te worden gesteld hoe groot de invloed is, welke van hem uitgaat met betrekking tot de „daadwerkelijke” landsverdediging.

De algemeene regeling van de hoogere Vredesbevelvoering lijdt m.i. aan topzwaarheid en ingewikkeldheid, met als gevolg moeilijke en langzame behandeling van zaken.

De Chef van den Generalen Staf en de Commandant van het Veldleger staan vrijwel naast elkaar. Gedeeltelijk

daaronder en gedeeltelijk rechtstreeks onder het Departement van Defensie werken de Inspecteurs der Wapens, enz. enz.

De door deze autoriteiten bewerkte adviezen passeeren ten Departemente de gelijknamige bureaux, schakels tusschen de verantwoordelijke Generaals en den in laatste instantie verantwoordelijken Minister. Gevolg: oponthoud, onbeslistheid en wrijving.

Naar mijne meening zou de bevelvoering kunnen worden vereenvoudigd door:

a. Overbrenging van het bureau van den Chef van den Generalen Staf naar het Departement van Defensie, komende aldus de Chef van dit zoo uitermate belangrijke dienstvak rechtstreeks en zonder tusschenschakel onder den Minister, evenals thans met den Chef van den Marinestaf het geval is.

b. Onderstelling van die legeronderdeelen, welke thans nog niet onder den C.V. staan, onder diens bevelen en verandering van zijn titel in dien van „Leger-Commandant”. Hiermede gepaard gaande eene uitbreiding van het Hoofdkwartier van het Veldleger, mogelijk geworden door de als gevolg van a overcompleet komende krachten.

c. Overbrenging van een deel van de Inspecties der Wapens naar het Departement van Defensie, evenals thans met de Inspectie der Genie het geval is, en van anderen algeheele onderstelling onder den C.V. (Infanterie, Cavalerie, Artillerie).

d. Samensmelting van het bureel van den Directeur Materieel Landmacht met de Afdeeling Artillerie van het Departement en vorming aldaar van een onderdeel „Beheer Materieel” en van eene Commissie „Aanschaffing Materieel”, waarin namens den C.V. de Inspecteurs der betrokken wapens zitting zullen nemen.

Uit den aard der zaak noem ik hier slechts enkele punten, voor eene algeheele uitwerking is het hier niet de plaats.

Ad. 3o. De hoogere bevelvoering in Oorlogstijd vloeit voort uit die in Vredestijd.

De Leger-Commandant wordt O.L.Z. (De commandant der Marine in vreedstijd naast den Leger-Commandant staande, valt daarvoor m.i., wegens het geringe aandeel der Marine in onze verdediging h. t. l., niet in de termen).

De Chef van den Generalen Staf zet zijn arbeid ten Departemente aan de oorlogsvoorbereiding voort, neemt zitting in den te vormen Raad van Defensie en vervangt daar den O.L.Z. bij afwezigheid. Hij is de dagelijksche adviseur van de Regeering in alle militaire aangelegenheden en zorgt voor de noodige verbinding met den O.L.Z.

Na wat ik onder 2o. heb gezegd omtrent de taak van den C.V. in vreedstijd, behoeft het bovenstaande — in beginsel — weinig toelichting.

Uit de door den inleider gegeven schematische overzichten maak ik op, dat in zijn stelsel zoowel de C.V. als de Ch. G. St. tot O.L.Z. kunnen worden benoemd. (Inleider interrumpert: „bij uitzondering”). Met genoegen verneemt ik dat dit, zij het bij uitzondering zijne bedoeling is. Het starre principe is dus hiermede verlaten. Wij zijn het er over eens dat tot O.L.Z. moet worden benoemd de man, die door karakter, kennis en fysiek hiervoor het meest in aanmerking komt. Voor overvloed van werkelijk geschikten behoeft men niet bevreesd te zijn, eerder voor het tegendeel. Maar men beoordeele de in aanmerking komende Generaals reeds in vreedstijd en make den gekozen leger-commandant. In geen geval mag met de keuze tot het meest ongunstige tijdstip worden gewacht, namelijk dat van de algemeene mobilisatie, c.q. Oorlogsverklaring.

De vraag of de O.L.Z. tevens Commandant der gezamenlijke troepen zal kunnen zijn, beantwoord ik zonder aarzeling bevestigend. Hij moet daar zijn, waar de hoofdkracht onzer troepen wordt ingezet, strijdende om eene beslissing, dan wel deze ontwijkende. In beide gevallen is zijne directe leiding (direct natuurlijk betrekkelijk genomen) onvoorwaardelijk noodig. Zijne aanwezigheid in den zetel der Regeering is na de oorlogsverklaring niet

meer noodig. Zelfs in den grooten oorlog bleef geen der „werkelijke” opperbevelhebbers in den zetel der Regeering, doch vestigden deze hun hoofdkwartier bij de strijden- de troepen, min of meer achterwaarts al naar gelang van de uitgebreidheid der fronten. Voor de legerleiding in het groot, spelen afstanden feitelijk geen rol meer. Zeker niet in ons kleine land met onze betrekkelijk zwakke strijdkrachten. En voor eene versnippering dier strijd- krachten over meer of te uitgebreide fronten, waartoe de gesteldheid onzer grenzen en bodem zoo gemakkelijk aanleiding zou kunnen geven, kan niet genoeg worden gewaarschuwd.

Wil de Regeering op oogenblikken, waarop het verloop van den strijd den O.L.Z. verbiedt naar haar zetel te komen, mondeling en rechtstreeks met hem confereeren, welnu dan kome de berg naar Mohammed. Dit zag men in den oorlog overal geschieden.

In heb gezegd.

Gep. Luitenant-Generaal W. E. van Dam van Isselt.

M. de V., Excellenties, M. H.!

Ik moet beginnen met iets te zeggen, wat U meermalen hoorde van deze plaats, echter nimmer van mij: het is met zekeren schroom, dat ik het woord vroeg. Doch, M. H., het is niet *dië* schroom, waarvan velen hier getuigden; ik heb even de hand in eigen boezem moeten steken, daar de militaire medewerker van een onzer grootste bladen mij *zwart* heeft willen maken door o.m. te schrijven, dat ik zaken heb geopenbaard, welke ik alleen uit vorige diensten kon weten.¹⁾ M.i. heeft die criticus zich schuldig gemaakt aan de voor den militair *enorme* fout in vreedestijd den tegenstander te onderschatten! Mij zou alleen uit voor-

¹⁾ Van het artikel kreeg ik *louter bij toeval* kennis. Een schriftelijk protest ontving ik terug na een talmen van bijna 2 maanden.

gaande functiën bekend zijn, dat Maastricht als door een zijden draad is verbonden met het hart des lands, dat Nijmegen, 6 K.M. van de grens, in een fuik vóór 2 breede wateren ligt, dat een 7-tal garnizoenen, dus mobilisatiecentra, pal achter of op den verkeerden oever onzer groote rivieren is gelegen, dat onze 3 N.O. provinciën slechts 3 garnizoenen tellen en dat zij *onder de huidige constellatie* overigens geheel open liggen, evenals de Achterhoek en Twenthe. Dit alles zou de beroemde Duitse Generale Staf, die in 1914 o.a. om en in Luik alles wist, eerst hebben geleerd uit mijn artikel van Oct. 1936! Maar die medewerker schreef ook — hij verklaarde zulks meer te hebben geponeerd: „gepensioneerde Generaals doen beter te zwijgen”.

De evenbedoelde schroom werd snel overwonnen door te bedenken:

1°. hoe de betrokkenen — nog volkomen valide naar geest en lichaam terzijde gezet 10 tot 15 jaar vóór hooge bestuursambtenaren en leden der rechterlijke macht — meermalen als protest tegen die te snelle doorstroaming in de hoogste rangen aanvoeren: „Ik kreeg juist het gevoel alles goed onder de knie te krijgen, toen ik reeds weg moest”; dit sluit dus rechtstreeks aan bij de ook door Inl. bestreden voortdurende snelle doorstroaming tot in de hoogste rangen met het treffende beeld van de „guillotine”.

2°. dat gepensioneerde Generaals herhaaldelijk ten beste van het land en de zaak, welke zij dienden, van hun meening deden blijken. Ik noem voetstoots uit den laatsten tijd artikelen van de bekende welversneden pen van Generaal Jhr. von Schmid en van Generaal van der Hoog; aan de debatten namen hier de Generaals Donk en Schuurman deel. J'en. passe (opzettelijk) et des meilleurs!

3°. dat ook ons Hoofdbestuur mij krachtigen steun schenkt, n.l. door een zeer bekwaam gepensionneerd Generaal, den spreker van hedenavond, *reeds ten tweeden male* uit te noodigen!

Ik twijfel niet, M. d. V., of het Bestuur zal ten deze volkomen eens van zin zijn, maar ik moge toch inzonder-

heid U bedanken — ik vermoed dit ook wel namens anderen te mogen doen — dat Uw Bestuur getuigt van ruimere en mildere opvattingen dan bedoelde M. M. met zijn „de koppen eraf“.

M. d. V.! Het is mij wel eenigszins gegaan zooals de vorige Spr. in zijn aanhef deed opmerken. Vooral bij deze breed opgezette voordracht gevoel ik het gemis aan „Stellingen“ op het oproepingsbiljet. De gedachtenwisseling kan er bij dien overigens door het Bestuur gehuldigen regel in waarde slechts door winnen. Ik beperk mij daarom tot het belangrijkste onderwerp, het Opperbevel, te eer, daar in dat opzicht mijn meening diametraal staat tegenover die van den eersten debater. Dat vraagstuk is bij onze leger-evolutie na 1870 eerst laat in regeerings- en militaire kringen aan de orde gekomen; aanvankelijk dacht men zóó weinig aan een Algemeen Hoofdkwartier, dat nog jarenlang werd gesproken van „de Opperbevelhebber van het Veldleger“. Het vraagstuk is, nog in statu nascendi, 31 Juli 1914 op het onverwachtst doorgehakt moeten worden. Te voren omstreden 2 uiteenlopende oplossingen elkaar de zege:

a. de oplossing, zooals toen gekozen, n.l. dat de C.G.S., in vredestijd sluimerend reeds Opperbevelhebber, daartoe wordt benoemd.¹⁾

Het bezwaar van deze oplossing, n.l. eenige opschuiving, wordt volkomen ondervangen, indien in vredestijd een Sous-Chef aanwezig is. Deze is alsdan ook *onmisbaar* als naaste raadsman en steun voor, c.q. vervanger van den C.G.S.

Een variant op dit stelsel is, dat, mede om deze opschuiving te voorkomen, de Opperbevelhebber reeds in vredestijd bestaat. M. H.! Geen 2 kapiteins op één schip, wat ontoelaatbaar is. Parlementaire en budgetaire overwegingen kennen in onze zeer lange vredesperiodes onbepaald

¹⁾ „Sluimerend“ in figuurlijken zin. Dit naar aanleiding van de even juiste als gevatte opmerking van Generaal Jhr. Wittert.

den voorrang toe aan den Minister. De ervaringen van 1914/8 — toen het Opperbevel, daar er geen oorlog kwam, er geen ruimte bleef voor strategisch beleid, meer en meer moest ontaarden in een dubbelganger van het Departement — mogen tot waarschuwing strekken. ¹⁾

Een tweede variant, eveneens om die opschuiving te voorkomen, is, dat de C.G.S. bij dreigend oorlogsgevaar een gepensionneerd opperofficier boven zich geplaatst ziet als Opperbevelhebber. Slechts indien eerstbedoelde nauwelijks is opgetreden als zoodanig, is deze oplossing aanvaardbaar en heeft de C.G.S. weinig te reclameeren. Echter..... een gepensionneerd Generaal, die nog voldoet aan *alle* te stellen eischen, zal een rara avis zijn. Men denkt dan allereerst aan den laatstelijk afgetreden C.G.S., indien diens fysiek nog volmaakt in orde is en er ook geen andere bedenkingen in den weg treden. De omstandigheden loopen tusschen het K.N.I. en het K. N. leger in alle opzichten zóó hemelsbreed uiteen — ook Inl. wees daarop, zij het in wat ander verband — dat nimmer een Generaal van eerstgenoemd leger in aanmerking kan komen. De Minister van Defensie zal slechts *bij hooge uitzondering* kunnen worden betrokken in den kring dezer beschouwingen, zoowel omdat deze hooge titularis meer en meer wordt gekozen uit vooraanstaande politici als omdat zijn vredesarbeid slechts in verwijderd verband staat tot de *landsverdediging*. Daarbij zal slechts bij hooge uitzondering juist aan het hoofd van *dit* Departement geplaatst zijn een man, die alles kan en het algemeen vertrouwen des volks geniet.

De slotsom is — het spreekt eigenlijk al van zelf — dat de man, die in vredestijd alles overdacht en voorbereidde, dus overziet, van nature de e e n i g e aangewezen man is om in de ure des gevaars de door hem opgebouwde machine in gang te zetten en haar vooreerst te drijven.

¹⁾ Een zeer klein, niettemin typeerend voorbeeld: de eene autoriteit doet een officier aanwijzen als *adjutant* van den directeur der H.K.S., een nieuwe functie; van het hoofdkwartier van de andere gaat onmiddellijk een brief uit, dat de nieuwe titularis zijn bestemming vooreerst niet zal volgen (1915).

Of hij de jongste of de oudste Generaal is, doet zeer weinig ter zake; hij moet door bevordering boven allen gesteld kunnen worden, al was hij nog geen jaar in functie.

Ook de oudtijds wel aanbevolen variant, dat alsdan een militair aangelegd Prins van den bloede wordt aangewezen tot Opperbevelhebber, is zonder *jarenlange, methodische* voorbereiding ondeugdelijk; hij blijft óf figurant óf dilettant, het laatste onaanvaardbaar, waar de levensbelangen van den Staat op het spel staan. De legers werden zóó groot en ingewikkeld, de eischen zoo veelzijdig en bijzonder, dat op Nederlandschen bodem niet langer een populair, gezaghebbend man, zonder meer, voor het Opperbevel mag worden aangewezen, zooals een schaker elk uur kan plaats nemen achter het schaakbord.

b. De tweede richting, welke vóór 1914 vele aanhangers telde — nog in 1926 legde de Minister een heel lijstje over — is die, waarbij de Opperbevelhebber tevens het commando over het Veldleger op zich neemt, zich uit het centrum der Regeering verwijdert, als hoogste bevelhebber te velde trekt. Ik acht dit een rudimentair overblijfsel uit het Napoleontische en het Fransch—Duitsche tijdperk, voor ons kleine land *anti-nationaal*, want bij ons is het Veldleger wel een element, als regel een belangrijk element der verdediging, *doch geenszins de verdediging zelve*. Onze Opperbevelhebber moet steeds in de nauwste voeling blijven met de Regeering en heeft tal van andere voorname belangen, waaraan hij voortdurend volle aandacht heeft te schenken of in te beslissen. De uitnemend geredigeerde eerste en tweede zinsnede van art. 8 der Instructie O. L. en Z. van 1914 worden een doode letter, wanneer hij er als hoogste vechtersbaas op uittrekt.

Het bekende gezegde van Maarschalk Bugaud „le colonel est un grand personnage; il dirige le coche, mais il ne le traîne pas” geldt in het quadrat den O. L. Z. Door de zone der operaties te betreden als C. V. daalt hij uit eigen wil een trap naar beneden, verliest het koele hoofd, vooral het *algemeene* overzicht, zal te eenzijdig vervuld geraken van de handelingen, de nooden en de verliezen van

het Veldleger. In het Algemeen Hoofdkwartier daarentegen zit hij in nauwe voeling met de Regeering, als nationaal strateeg nauwlettend spiedend, alles wikkend en wegend, met een uitgebreide operatiekaart vóór zich, al zijn naaste medewerkers en alle gegevens bij de hand.

M. H.! Zelfs de hoogst geplaatsten kunnen in zware tijden geen twee zaken tegelijk dienen. Mijn vaste overtuiging is, dat het besproken stelsel voor Nederland *absoluut ondeugdelijk* is. Toen minister Lambooy het in 1925/6 weer aan de orde bracht en het abrupt wilde doorvoeren, heeft Generaal Snijders.....

Excellentie, ik wist niet, dat ik het bijzonder voorrecht zou hebben U tijdens mijn kort debat onder mijn gehoor te hebben, doch nu dit het geval is, moet U maar precies aanhooren, hoe ik het volgende heb geredigeerd:

heeft Generaal Snijders dat stelsel in *De Militaire Spectator* van 1926 op meesterlijke wijze mede op nationale gronden dermate afgemaakt, dat er niets van overbleef. De methode werd „onmogelijk, onuitvoerbaar” geoordeeld. De berg baarde dan ook een muis. Later is door mij in een kort artikel aangetoond, dat bedoeld stelsel ook niet, zooals werd betoogd, steun vindt in onze krijgsgeschiedenis.¹⁾

Tijdens het bloeitijdperk onzer Republiek waren de Staten-Generaal zelf de leiders der operatiën, dus O.L.Z. Men kan den Stadhouder, tevens Kapitein-Generaal, die elk voorjaar met een uit de vestingen en de garnizoenen bijeengeraapt z.g. Veldleger te voorschijn trad *met een hem door die legerleiding gesteld, beperkt doel*, nagenoeg nimmer hooger aanslaan dan als C.V. Ook de gang van zaken in 1793 en 1794/5, in 1814 en 1815, in 1830 en in 1831 e.v., ook in 1870 — Inl. haalde ze mede even aan — stelt de hier bestreden richting absoluut in het ongelijk: *de centrale legerleiding bleef thuis; de opperste gevechts-leider was in het veld*. In dien zelfden geest wijze de O.L.Z. in ons moderne systeem den C.V. zijn plaats, zijn taak en in algemeene lijnen de wijze voor haar vervulling aan. Om

¹⁾ De Militaire Spectator. 1935.

hem deze te gemakkelijker te maken, waakt de O.L.Z. voor de strategische flankaanleuning, c.q. voor rugdekking en voor opname.

M. H.! Ik heb bij herhaling, ook op deze plaats, gepleit voor nationale, voorzichtige strategie, vooral in den aanvang: geen veldslagen met de zeer groote kans, dat men des tegenstanders vurigsten wensch vervult ons reeds dadelijk gevoelig vleugellam te slaan. Generaal Snijders heeft daartegen in 1926 duidelijk gewaarschuwd,¹⁾ onlangs weer Generaal Jhr. von Schmid, twee gepensioneerden, die *niet* zwegen. Laatstgenoemde schreef: „Wij zullen met de weermacht moeten woekeren en haar aanvankelijk maar zeer ten deele naar de wegen moeten voeren, die de overrompelaar volgt. Daar kan een nuttige taak zijn voor onze lichte formatiën, die daarin wat extra gerugsteund zullen moeten worden. Men kan dan het veldleger voorshands slagvaardig en in afwachting houden. En zulks voor toepassingen in situatiën, welke den aanvaller het minst zouden voegen en die dan voor hem doorlopend te duchten zouden zijn..... Een strategie, die in de gedachte omstandigheden aanstonds met volle of sterke krachten in het vuur zou komen, zal meer dan vermoedelijk tot het snel afgespeeld voorspel leiden, waarvan de bloedige offers voor Nederland tot niets nuttig zijn.

De aanbevolen lijn verschaft nog het wezenlijke voordeel, dat we ons zelf kunnen blijven, ermede elk bondgenootschap met een der oorlogspartijen kunnen omgaan”.²⁾

Natuurlijk moet de regeling van de hoogste bevelvoering passen in dit stelsel. Onze krijgsmacht is in oorlogstijd eigendom van Volk en Regeering, zij is ons hoogste goed, het plechtanker van ons onafhankelijk volksbestaan, zooals het goud van de Nederlandsche Bank in vreedestijd het middel der Regeering om ons financieel en economisch staande te houden. Aan de Regeering dus in oorlogstijd de

¹⁾ Overdruk, blz. 6.

²⁾ Naar aanleiding van een burgemeestersadres, blz. 18/9.

algemeene legerleiding, vooral de beslissing, waar, hoe en in welke mate de krijgsmacht zal worden blootgesteld: de Opperbevelhebber wordt dus bij mobilisatie, althans in wezen, lid der Regeering, b.v. als adviseerend lid van den Ministerraad, die daar *immer* verschijnt, wanneer er eenigszins belangrijke aangelegenheden van militairen aard worden behandeld of beslist; deze primaire neventaak kan hij niet langer vervullen, wanneer hij als C.V. buiten van leer trekt of op een front der Vesting Holland zelf het commando neemt. In onze nationale strategie zij, vooral voor de aanvangsphase, met gulden letters geschreven: „erst wägen, dann wagen". Hoe kan de O. L. en Z., oprukkend naar het operatietooneel, dan nog met koel hoofd alles rustig van een centraal punt overziend en overwegend het juiste oogenblik bepalen — beslissing, welke feitelijk der Regeering toekomt — of ons Veldleger van den IJssel moet worden teruggenomen en hoever; of onze strijdmacht in Noord-Brabant, met een ernstigen vijand op de flank en 3 rivieren in den rug, versterkt moet worden dan wel c.q. geheel teruggenomen bij dreigenden aanval, hoog water, ijsgang enz.?

M. H. De nieuwste tijd maakt, dat ons strategisch beleid nog voorzichtiger moet zijn dan voorheen. Mocht oudtijds een regiment verloren gaan, 4000 man uit de depots en 4000 geweren uit de magazijnen zetten ons tel quel heen over dat verlies. Maar onderdeelen van het nieuwe leger met hun enorme schatten aan modern oorlogsmaterieel zijn voor een klein land zonder oorlogsindustrie onvervangbaar, minstens voor een half jaar. Secundo werden de moderne eenheden met al hun artillerie, hun voertuigen enz. zeer log en tertio vormen de inbrekende gemotoriseerde eenheden en het vijandelijke vliegwapen een nieuw gevaar, allermeeft tijdens een terugtocht. Dat is *voor ons* te grooter, omdat de neiging zal bestaan, ter vergoeding van onze minderheid in den aanvang, *te breede* fronten in te nemen, derhalve zoo eenigszins mogelijk achter een hindernis (rivier of breeder kanaal). Door een en ander bestaat voor ons thans alle kans, dat zulk een terugtocht uit een langgerekte

stelling ontaardt in een debandade, vooral, indien hij mede door naakte uiterwaarden en over een beperkt aantal openliggende bruggen naar een volgende, wederom lang-gerekte moet plaats vinden. ¹⁾ Onder zulke hoogst bezwarende omstandigheden, welke, hetzij op het IJselfront, à fortiori in Noord-Brabant c.a. de norm zullen aangeven, kan alleen een koel berekenend strateeg met spiedend oog *absoluut buiten elke eenigszins directe voeling en bemoeienis met den strijd* beslissen, wanneer het bepaald tijd wordt den terugtocht te aanvaarden, wil men dien nog *uit vrijen wil* verrichten met goede kans hem in één tot twee sprongen, telkens bij duisternis, te voltooien. Te lang stand houdend speelt men „va banque”; de O. L. en Z. is de man om dit te voorkomen!

M. de V.! Excellenties, M. H.!

Wij mogen ons gelukkig prijzen, dat *deze* Minister van Defensie in zijn M. v. A. aan de Tweede Kamer Defensiebegrooting-1937 heeft doen kennen, „dat naar zijn oordeel de C.G.S. van nature aangewezen is om bij mobilisatie O.L.Z. te worden.” Gelukkig en terecht, want, gelijk ik zooeven betoogde, *dit stelsel klemt in den modernen tijd meer dan ooit*. Bedenken wij in dit verband, dat Generaal Sabron — wien de nooden en de methode *onzer* landsverdediging ten duidelijkste voor oogen stonden — reeds in 1910, lang voordat de even geschetste, moderne factoren hun invloed deden gelden, de andere oplossing „een ramp” oordeelde!

Doch er dook laatstelijk een nieuwe, ook ginds gelanceerde variant op: „In verband daarmee dient uit de jongere divisiecommandanten de man te worden gekozen, die, na een paar jaar de functie van C.V. te hebben bekleed, wordt benoemd tot C.G.S.” Wij bezitten slechts 4 D.Cn.; er zou dus *door een toevallige constellatie* een der jongste twee automatisch worden aangewezen; dit kan nimmer de bedoeling van Regeeringsbeleid zijn. Belang-

¹⁾ De aanleg van moderne autobridgen compenseert dit nieuwe gevaar m.i. slechts ten deele.

rijker is, dat dit stelsel bij het voortdurend gedrang tot in de hoogste rangen *onuitvoerbaar* zal blijken, indien men den C.G.S. en den C.V. wil houden buiten de ook door Inl. zoo terecht veroordeelde incontinuïteit reeds voor de deï minores, de divisie- en de legerkorps-Cn. De thans gelukkig in gebruik gekomen 5 jaren voor beide hoogste legerautoriteiten vormen voor beiden stellig een uiterste minimum. *Figuren*, die bij het klimmen der jaren aan de hoogste eischen voldoen, zijn zeer zeldzaam; bovendien loopen m.i. de eischen, den C.V. en den C.G.S. te stellen, te zeer uiteen dan dat men zich mag vleien personen te kunnen kweken à double usage: mannen, geschikt om eerst de hogere staven van het Veldleger leiding en scholing te geven in zaken van groot-tactischen aard, de ouderen van de krijgsmacht zoo goed mogelijk te leeren kennen, enz., (de man, die z.m. als Chef Staf Veldleger aldaar een zeer goede opleiding ontving, waaronder een inleidenden algemeenen kijk op de aspirant-Divisie- en Legerkorps-Cn.), daarna nog voor jaren geëigend voor de *strategische* leiding *van het geheel*, de nationale strateeg met het koele hoofd, die geen kennis van menschen beneden den generaalsrang behoeft, zijn geheele bagage van groot-tactischen aard, reglementen en voorschriften, unité de doctrine enz. enz. over boord kan zetten, doch door jarenlange studie en oefeningen in de stafbureau's en op allerlei terreinen alle krachten, zwakheden en gevaren van onzen bodem, daarbij alle eischen der landsverdediging *door en door* kent, derhalve meer dan de C.V. door het groote Stafbureau moet zijn gegaan. Moet niet ook hier ieder van beiden bij zijn eigen leest blijven en zal men zich voor den C.G.S. niet moeten en mogen tevreden stellen met het 1 tot 1½ jaar commandeeren eener Divisie? Er zijn eer termen om te pleiten voor nog grootere dan voor geringere continuïteit, wat den sluimerenden O.L.Z. betreft: een C.G.S., die zich weinig kan verheffen boven de verpleging of niet boven de tactiek, draagt wèl den titel, doch vervult het ambt niet.

Bij een en ander komt nog, dat de C.V., die zoo goed mogelijk alle hoofdofficieren van het leger moet kennen

om in de hoogere posten the right men in the right places te brengen, ook hen, die bij keuze naar voren moeten komen, als zoodanig *een kapitaal waard* wordt, zoodra hij een paar jaar in functie is. Moet men nu, door hier een nieuwen factor van doorstrooming in te schakelen, dat kapitaal van intrinsieke weerkracht *moedwillig* telkens overboord werpen, daarbij tevens schade toebrengend aan de rechtszekerheid van de ouderen in het leger?

M. d. V.! Mijn eindconclusie moet zonder zweem van conservatisme luiden, dat er — onder dit voorbehoud, dat er eer termen zijn om de continuïteit in de vervulling van het sluimerend opperbevel nog te versterken dan in gevaar te brengen — alleszins deugdelijke gronden bestaan:

de regeling van de allerhoogste bevelvoering ten onzent te laten precies gelijk zij is.

Ik dank U allen voor Uwe aandacht.

Luitenant-Kolonel N. T. Carstens.

Mijnheer de Voorzitter, Excellenties, Mijne Heeren.

Gaarne breng ik ook hulde aan den Generaal van Ermel Scherer voor zijn voordracht, waarin voor de nog in actieven dienst zijnde officieren zulke mooie perspectieven werden geopend. Toch zou ik een enkele opmerking willen maken en wel in de eerste plaats deze, dat wij toch moeten voorkomen, dat de bevelvoering te ingewikkeld wordt. Er zijn thans Frontcommandanten van de Vg. Holland en Cn. van de Luchtverdedigingskringen. Ik ben het geheel met den geachten inleider eens, dat deze laatste functie van veel beteekenis is, maar nu doet zich de eigenaardige omstandigheid voor, dat zij niet het militair gezag uitoefenen, wat toch voor de richtige vervulling van hun functie onontbeerlijk is. De Frontcommandanten oefenen daar-

entegen wel het militair gezag uit, doch overigens is hun taak op de niet-bedreigde fronten zeer beperkt. Ik heb mij daarom afgevraagd, of het niet mogelijk is, de functie van Fr. C. en C. van een luchtverdedigingskring te combineeren, mede gelet op de ligging dezer kringen ten opzichte van de fronten.

Ik verschil voorts van meening met den inleider, waar deze het Commando van de Vg. Holland wil laten vervallen. Het is m.i. bepaald noodzakelijk, dat in het hart des land een autoriteit aanwezig is, die — met militair gezag bekleed — aldaar de orde en rust handhaaft, de leiding heeft in het evacuatiegebied voor zieken en gewonden, het verkeer regelt enz.

Weliswaar is thans de D.E.V. met de regeling van het militair- en het burgerverkeer in het achterland belast, doch m.i. kan de desbetreffende bepaling in het V.E.V. niet gehandhaafd blijven, omdat de D.E.V. geen militair gezag uitoefent en hem dus de bevoegdheden — maar bovendien ook de middelen — ontbreken om deze taak naar behooren te verrichten.

De Generaal van Ermel Scherer heeft gesproken van één Nederlandsch leger (veldleger), dat in een bondgenootschappelijken oorlog deel zou uitmaken van een vleugel-legergroep en dan onder vreemd opperbevel zou komen. Dit laatste kan ik niet voetstoots aannemen en ik geloof ook niet, dat de aanwezigheid van den Koning der Belgen bij het Belgische leger de eenige reden was voor de zelfstandige positie (zij het dan onder geallieerd opperbevel), welke dit leger bleef innemen. De verdediging van het hart des lands zal voor het gros van ons leger toch altijd het einddoel moeten zijn; ik kan mij niet voorstellen, dat dit leger dan onder een anderen dan den Nederlandschen Opperbevelhebber zou staan.

Intusschen zijn er vele gevallen, dat ons versterkte veldleger in 2 gescheiden groepen zal optreden en dat er dus — en hierin verschil ik ook van meening met den Lt.-Gen. Schuurman — geen sprake kan zijn van één leger, maar dat twee legers moeten worden gevormd, waarvan b.v. één

boven de rivieren zal moeten optreden en in het bijzonder het hart des lands moet dekken en *één beneden* de rivieren. Deze beide legers kunnen niet *beide* onder bevel van den C. V. staan; deze autoriteit zal het commando moeten blijven voeren over het voornaamste dezer beide legers; voor het andere zal alsdan een commandant (met staf) moeten worden aangewezen, hetzij een D.G.C., hetzij een andere persoon, b.v. een der Frontcommandanten. Deze beide legers staan dan onder gemeenschappelijk opperbevel van den O.L.Z.

Tijdens de mobilisatie hebben wij ongeveer denzelfden toestand gehad; toen stond o.a. de 2e Divisie rechtstreeks onder den O.L.Z. en was zij dus uit het verband van het Veldleger getreden.

M. d. V., met deze opmerkingen meen ik te kunnen volstaan.

Luitenant-Generaal b.d. Jhr. Wittert.

Het wil mij voorkomen, dat de voorstellen van den inleider van zoo ingrijpenden aard zijn, dat, wanneer men zijne voordracht slechts aangehoord heeft, van eene voldoende vruchtbare gedachtenwisseling bijna geen sprake kan zijn; eene nadere, grondige bestudeering is daartoe m.i. noodig. Het is niet de eerste maal, dat voor het vraagstuk der hoogere bevelvoering onze aandacht wordt gevraagd. Nadat in 1926 die aangelegenheid in de Volksvertegenwoordiging ter sprake werd gebracht, hebben verschillende gezaghebbende militaire schrijvers daarover hunne meening geuit, ook in deze Vereniging kwam het ter tafel. In hoofdzaak ging het daarom of bij aanwijzing (benoeming) van een opperbevelhebber de Commandant van het Veldleger, dan wel de Chef van den Generalen Staf daarvoor in aanmerking zou komen. Wij zijn thans een tiental jaren verder en nog steeds is de oplossing niet gevonden. Had ik aanvankelijk het voornemen, Uw bestuur te verzoeken, ter behandeling van het vraagstuk een

afzonderlijken debatavond uit te schrijven, bij nader inzien lijkt het mij nog beter, een dergelijk debat uit te stellen tot b.v. den volgenden winter, ten einde zodoende al degenen, die zich daartoe geroepen gevoelen, de gelegenheid te schenken, aan de hand van de voordracht van den inleider, de quaestie grondig te bestudeeren en hunne meening schriftelijk in te dienen. Het Bestuur zou wellicht eene prijsvraag kunnen uitschrijven, dan wel eene commissie benoemen om zodoende ten slotte te geraken tot iets als een eindrapport of advies, aan het Legerbestuur te richten. Met nadruk betoog ik de wenschelijkheid deze belangrijke aangelegenheid aan de orde te houden om te voorkomen, dat zij, wellicht weder voor een tiental jaren, op een zijspoor worde gerangeerd. Wanneer men overtuigd is, dat de tegenwoordige toestand met „de twee kapiteins op één schip” verderfelijk is, dan moet zoolang op dat aambeeld gehamerd worden tot ten slotte eene goede oplossing gevonden is.

Hoewel ik dus het vraagstuk naar een later tijdstip wil verschuiven, zou ik thans, zij het dan ook in eenigszins vluchtigen vorm, eenige opmerkingen willen maken:

Wanneer de inleider de wenschelijkheid betoogt, de hogere commando's lang, d.i. 4 of 5 jaar door een zelfden persoon te doen vervullen zoo is mij dat uit het hart gegrepen. In het jaar 1929 heb ik in een artikel in de Militaire Spectator, getiteld: „De buitengewone bevordering bij keuze” aangegeven, hoe ik die continuïteit verzekerd wenschte te zien, door jonge officieren, die door aanleg, ijver, karaktereigenschappen, enz. boven anderen uitmunten en van wie verwacht kan worden, dat zij later in aanmerking komen voor de hogere rangen, bij keuze tot kapitein en later weder tot majoor te bevorderen, hun zodoende een voorsprong van vier jaar te geven, niet als *belooning*, doch om hen zoo tijdig in de hogere rangen te brengen, dat zij, min of meer in verband met de in onze bevorderingswetten vastgestelde dienstdiagnos, lang daarin kunnen verblijven; in stede van 24 jaar in de subalterne en 12 in de hogere rangen, zou dit voor hen

worden 20 jaar in de eerst-, 16 jaar in de laatst-genoemde rangen.

Wel is waar is in de laatste jaren voor de bekleeding der hoogere rangen de bevordering bij keuze op vrij ruime schaal toegepast, doch is daarnaast een stelsel om „ieder toch eene beurt te geven” gehandhaafd gebleven. Zondert men de functie van C.V. en van C.G.S. uit, die sinds 1922 door *drie*, resp. *vier* personen zijn bekleed, dan ziet men, dat sinds Mei 1926 ieder der 4 divisiën vier à vijf commandanten heeft gehad, m.a.w. dat dit zoo hoogst gewichtige commando gemiddeld $2\frac{1}{4}$ jaar door den zelfden persoon werd bekleed. Met de continuïteit in het brigade-commando is het al niet veel beter gesteld. Van eene vervroegde bevordering in den kapiteinsrang valt nog niets te bespeuren, zeer bekwame, veelbelovende luitenants ziet men eerst na 17 of 18 jaar den kapiteinsrang bereiken; het blijft nog steeds „kruipen door de lagere, hollen door de hoogere rangen.”

Zooals reeds gezegd is, draait nog steeds de vraag daarom of de C.V., dan wel de C.G.S. voor opperbevelhebber aangewezen, c.q. daartoe benoemd zal worden. Wanneer men de Instructie van laatstgenoemden functionaris leest, dan zal men ontwaren, dat, hoe groot ook de invloed moge zijn, die men bij de voorbereiding van de landsverdediging aan den C.V. heeft toegekend, het ten slotte toch de C.G.S. is, die ter zake eene beslissende stem heeft. Zoolang hij de oudste is, en dus vermoedelijk opperbevelhebber zal worden, heeft dit geen bezwaar, hoe zal het echter gaan, indien eventueel de C.V. daarvoor wordt aangewezen en wellicht voor het geval zal staan, dat de ontworpen operatieplannen niet zijne instemming wegdroegen. Door velen is de meening verkondigd, dat de C.V., ook al is hij de oudste, onder de bevelen van den jongeren C.G.S. moet treden; ik kan eene dergelijke opvatting niet anders dan als hoogst lichtvaardig beschouwen; wil men een jongere in oorlogstijd met het hoogste commando belasten, welnu, men benoeme hem dan reeds in tijd van vrede daartoe.

Ik heb echter een zeer groot bezwaar tegen de aanwijzing van den C.G.S. als opperbevelhebber. Wat is de beteekenis van „staf“, wat die van „chef van den staf“? Door staf verstaat men in het algemeen het aan een bevelhebber toegevoegd personeel, dat hem ontheft van de détails, zijne gedachten in bevelen omzet, de uitvoering daarvan verzekert, enz., het zijn als het ware een soort hoogere adjudanten. Volgens Thiébault droeg in de legers der eerste Fransche republiek de hoogste stafofficier den naam van „adjudant général“, later is dit m.i. ten onrechte geworden „chef d'état major“. Een stafofficier is steeds „toegevoegd“ en is nimmer „chef“. Vroeger kende men in onze liniën, stellingen en groepen een artillerie- en genie-commandant, deze waren echter geene „commandanten“ en terecht heeten zij dan tegenwoordig ook eerste toegevoegde artillerie- of genie-officier. Op soortgelijke wijze ware te handelen ten aanzien der stafofficieren.

Volgens de tegenwoordige instructie is inderdaad de C.G.S. de meest aangewezen persoon voor het opperbevelhebberschap. Wel kan men uit die instructie lezen, dat het eigenlijk de bedoeling is, in tijd van oorlog een ander persoon in te schakelen, b.v. een persoon van vorstelijken bloede of een gepensionneerd officier, doch tegen beide oplossingen bestaat een groot bezwaar. Niet ten onrechte wijst Gen. v. Dam van Isselt op het gevaar, dat een prins; hetzij een figurant, dan wel een dilettant zal zijn. Wil men een gepensionneerd officier aanwijzen, dan is het onafwijsbaar, hem in tijd van vrede de middelen en de gelegenheid te geven, zich voor zijne taak voor te bereiden, samen te werken met zijne onderbevelhebbers, men zal hem moeten bezoldigen, enz. Ware het dan echter niet logisch geweest hem niet te pensionneeren, doch hem in zijn actieven rang te handhaven en te benoemen tot opperbevelhebber?

Niet ten onrechte noemt de Gen. v. Dam van Isselt den C.G.S. den „sluimerenden“ opperbevelhebber; ik wil dat beeld overnemen, doch ga nog iets verder en wel door voor te stellen, hem uit dien „sluimer“ te doen ontwaken en hem met de functie te bekleeden. Welken naam men

hem geeft, is in zekeren zin bijzaak, de benaming inspecteur acht ik niet de gelukkigste; hij is toch, ook in den gedachtengang van den inleider, in de eerste plaats een strateeg, met inspectiën houde hij zich niet, of zoo min mogelijk op. Van het officierskorps kenne hij als het ware alleen de hoogere commandanten met wie hij zal moeten samenwerken en hunne eventueele opvolgers, m.a.w. alleen de generaals en de oudere kolonels. Met hen hebbe hij veelvuldige samenkomsten.

Om de gedachte te bepalen zou men hem kunnen noemen den „Generaal” aan wien is toegevoegd een „luitenant-generaal”, die rechtstreeks onder en in nauwe samenwerking met hem dient, hem waar en wanneer noodig vervangt en in tijd van oorlog een gedeelte van of het geheele veldleger, dan wel een bepaald landsgedeelte commandeert. Door instructiën ware de juiste verhouding der beide functionarissen te regelen. Voor den „generaal” zou in hoofdzaak kunnen gelden de tegenwoordige instructie van den C.G.S. met weglating van alles wat betrekking heeft op de functie van chef van het dienstvak. De functie van Chef van den Generalen Staf verdwijne uit de organisatie. Alle voorbereiding van mobilisatie, concentratie, enz. geschiede door een kolonel of generaal-majoor, eerste toegevoegde stafofficier onder het bevel van den „generaal”.

Generaal b.d. C. J. Snijders.

Mijnheer de Voorzitter!

Ik heb het voor mij een voorrecht geacht, door een tijdelijk verblijf in den Haag de gelegenheid te hebben gevonden om deze vergadering bij te wonen en de doorwrochte rede van den Luitenant-Generaal van Ermel Scherer aan te hooren. Met de grootste belangstelling heb ik zijne belangrijke uiteenzettingen gevolgd.

Reeds sedert vele jaren den actieven militairen dienst verlaten hebbende, acht ik mijzelf, tengevolge van de sinds-

dien ingetreden ingrijpende veranderingen, zoowel op algemeen krijgskundig gebied als meer in 't bijzonder in het Nederlandsche krijgswezen, niet bevoegd over de vele denkbeelden en voorstellen van den Generaal een oordeel uit te spreken. Alleen wil ik gaarne mijne volledige en warme instemming betuigen met zijn standpunt, dat reeds in tijd van vrede de persoon behoort te zijn aangewezen, die bij het dreigen of intrèden van een oorlogstoestand het Opperbevel over de Land- en Zeemacht zal voeren. De redenen, welke naar mijn gevoelen voor dit standpunt pleiten, heb ik enkele jaren geleden in *De Militaire Spectator* in den breede uiteengezet; ik zal mij thans niet in eene herhaling daarvan begeven. Gelijk voor elke oorlogsfunctie zonder uitzondering 'vredesvoorbereiding onafwijsbaar noodig wordt geacht, is zoodanige voorbereiding ongetwijfeld onmisbaar voor de zoo gewichtige en moeilijke betrekking van Opperbevelhebber. Het moge moeilijk zijn om in vredestijd den „zeldzamen vogel" te vinden, die in alle opzichten aan de hooge eischen dezer functie voldoet, die moeilijkheid zal stellig nog veel grooter zijn, wanneer bij het intreden van oorlogsgevaar of oorlog wellicht plotseeling of overhaast hiervoor een niet- of onvoldoend voorbereid persoon moet worden aangewezen, een beslissing, welke alsdan bovendien hoogst ongewenschte verschuiving in de hoogste rangen op het daarvoor minst geschikte oogenblik onvermijdelijk maakt. De ervaring in dit opzicht in 1914 opgedaan, heeft duidelijk genoeg gesproken.

Een tweede punt, waarop ik wilde wijzen en waarop de geachte spreker — indien hij mij deze critiek wil veroorloven — wellicht niet het volle licht heeft laten vallen, is het volgende: indien ik goed heb verstaan en begrepen, heeft Gen. van Ermel Scherer de vraag opgeworpen, of de Opperbevelhebber voor zijn krijgsbeleid aan den Minister van Defensie of aan de Regeering verantwoordelijk moet zijn. Hieromtrent zou ik willen doen opmerken, dat in ons grondwettelijk en staatsrechtelijk stelsel geen enkele officieele daad of beslissing in 's lands dienst kan geschieden, zonder dat hiervoor een Minister verantwoordelijk is

of Ministers verantwoordelijk zijn. Maar de Opperbevelhebber moet voor de uitoefening van zijn krijgsbeleid onder eigen verantwoordelijkheid volledige vrijheid van handelen bezitten. Elk ingrijpen in dat beleid, van welke zijde ook, zou dreigen noodlottig te worden en den opzet van het wel-overwogen oorlogsplan te verstoren. Ware de Opperbevelhebber aan den Minister van Defensie verantwoordelijk, dan zou dit hem stempelen tot een ondergeschikt lasthebber van dien Minister, waardoor zijn vrijheid van handelen denkbeeldig zou worden en hij voor de leiding der landsverdediging geen eigen verantwoordelijkheid meer zou kunnen dragen.

Hier bestaat dus een tweeledigheid — en in zekeren zin een tegenstelling van verantwoordelijkheden, welke tot botsingen kan leiden. Het is daarom noodzakelijk en beslist onvermijdelijk, dat de Opperbevelhebber verantwoordelijk zij aan *de Regeering in haar geheel* en dat — behoudens de administratieve verhouding der weermacht tot het Departement van Defensie — ingrijpen in des Opperbevelhebbers beleid slechts bij Koninklijk Besluit of krachtens Koninklijke machtiging geschiede.

Tijdens den Wereldoorlog stond de Opperbevelhebber, die volgens zijne Instructie verantwoordelijk was aan de Regeering in haar geheel, veelvuldig aan scherpe critiek uit de Volksvertegenwoordiging bloot. De Minister van Oorlog Bosboom heeft steeds loyaal die aanvallen opgevangen en streng vastgehouden aan het beginsel, dat alleen de Regeering verantwoordelijk was. Dit neemt niet weg, dat moeilijkheden zijn voorgekomen. Er zal voor toekomstige gevallen naar een oplossing moeten worden gezocht, om deze beide, naast elkander loopende en in zekeren zin tegengestelde verantwoordelijkheden te regelen; opdat zoowel de krijgskundige, als de staatsrechtelijke eischen zoo goed mogelijk tot hun recht komen en door eene zorgvuldige afbakening van wederzijdsche verplichtingen en bevoegdheden conflicten zooveel doenlijk voorkomen worden.

Luitenant-Generaal b.d. van Ermel Scherer.

Mijnheer de Voorzitter.

Met het oog op den tijd zal ik de heeren debaters slechts kort beantwoorden, te meer, daar een deel van het gesprokene mijn betoog versterkt. Voorts ben ik het geheel eens met den Generaal Jhr. Wittert, dat het behandelde onderwerp zeer veel omvattend is en dat een vruchtbaar debat eerst na bestudeering van elkaars argumenten mogelijk is.

Toch wil ik enkele zaken opmerken.

De Generaal Schuurman gaat uit van een anderen grondslag dan ik. Ik stel op den voorgrond, dat, bij de tegenwoordige wederzijdsche grensversterkingen, in ons land de natuurlijke voortzetting daarvan langs onze rivieren loopt en dat er dus voor beide partijen alles aan gelegen is om de omvatting door ons land *bij ons* te voorkomen, zoodat de strijd van beide tegenstanders in eerste instantie *bij ons* zal worden uitgevochten, door troepenmachten, die ons Veldleger in sterkte verre overtreffen; tengevolge hiervan zal ons Veldleger een deel van een legergroep van den ontstaanden bondgenoot worden. Ik begin dus met een oplossing te zoeken voor de bevelvoering in oorlogstijd bij een bondgenootschappelijken oorlog en laat de vredesbevelvoering hieruit voortvloeien.

Als ik de woorden van den Generaal Schuurman letterlijk opvat, laat hij de oorlogsbevelvoering uit de vredesbevelvoering voortvloeien; voorts praat hij niet over den bondgenootschappelijken oorlog.

Onze uitgangspunten zijn dus geheel verschillend.

Wat nu de gemaakte opmerkingen betreft omtrent de bureaux aan Defensie, dit is een zaak die geheel afhankelijk is van het optreden van den Minister. Een Minister, die zijn taak begrijpt, zal zijn adviezen in eerste instantie zoeken bij de betrokken Generaals en niet bij zijn bureaux, die er slechts zijn om uit te voeren.

In géén geval zou ik den Chef van den Generalen Staf

aan het Departement willen plaatsen. Hij moet geen ondergeschikt politiek ambtenaar worden, die slechts de bevelen van den Minister heeft uit te voeren. Hij heeft volgens zijn instructie een eigen verantwoordelijkheid en die moet hij houden opdat den Minister voorstellen en adviezen bereiken, die in de eerste plaats het belang der landsverdediging op het oog hebben. De Generaal Schuurman wil hem ook in oorlogstijd bij het Departement laten als adviseur der Regeering en laten zorgen voor verbinding met den O.L.Z. Hij zou ook den O.L.Z. moeten vertegenwoordigen in een blijkbaar in oorlogstijd te vormen Raad van defensie. Maar is hij dan in feite niet de O.L.Z.? Hij is toch de man, die den meesten invloed uitoefent op de Regeering en op de besprekingen met de bondgenooten, ook met de verbonden legerleiding, doch hij draagt niet de verantwoordelijkheid. Kan men een getrouwer navolging van den zoo terecht veroordeelden Wiener Hofkriegsrat bedenken?

N.m.m. is de plaats voor den Chef van den Generalen Staf in oorlogstijd aangewezen, n.l. Chef van den Staf van den O.L.Z. mits deze er in vreedstijd is. Maar dan kan hij ook niet in vreedstijd aan het D. v. D. zitten. De Inspecteur der Genie en de D.M.L. zitten al aan Defensie. Het heeft voor- en nadeelen. Klaarblijkelijk wil de Generaal Schuurman evenmin als ik er de Inspecteurs der andere wapens hebben. Immers die wil hij onder den C.V.

De Generaal Schuurman wil een Legercommandant in vreedstijd. Is het verschil groot met mijn Legerinspecteur?

Alleen wil de Generaal nu dezen in oorlogstijd zoowel O.L.Z. als C.V. laten zijn. Zijn staf moet dus behandelen zoowel de tactische leiding van het Veldleger, dat op het belangrijkste punt, waarschijnlijk wel in Brabant, strijdt, in nauw verband met de bondgenooten, als de groot tactische leiding van de overige troepen, in het eerste geval b.v. van Nijmegen tot Delfzijl, in het andere geval b.v. van Tilburg tot Cadzand; voorts de strategische leiding der geheele luchtverdediging, de in de Vg. Holland te nemen maatregelen van groot tactischen of strategischen aard en de kustverdediging en bewaking. Zelfs de beide eerste taken

zijn al niet vereenigbaar. Ons Veldleger, hetzij op zijn sterkte van 4 Legerkorpsen, hetzij er daarvan één gedetacheerd is, eischt een legercommandant, die uitsluitend de tactische leiding van dat Veldleger heeft. Geeft men hem er nog meer bij, dan miskent men de lessen uit den oorlog, die tot vorming van legergroepen geleid hebben en men begaat dezelfde fout als de Duitsche legerleiding, toen zij den Commandant van het IIIe Leger von Bülow tevens de leiding gaf over het Ie en IIe Leger met de bekende désastreuse gevolgen aan de Marne.¹⁾

De Generaal van Dam van Isselt versterkt grootendeels mijn betoog. De Generaal weet, dat ook ik indertijd op zijn standpunt stond, handhaving van den bestaanden toestand en aanwijzing van den Chef G.S. als O.L.Z. De in latere functiën mij bekend geworden interne geschiedenis van de laatste jaren, de vele wrijvingen en moeilijkheden, waaronder ook van persoonlijken aard, die lang niet algemeen bekend zijn, hebben mij van standpunt doen veranderen. Ik acht een Opperbevelhebber in vreedestijd beslist noodig. Er moet zijn een verantwoordelijk leider, die het werk van C.V. en Chef G.S. coördineert. Er is noodig in vreedestijd een adviseur van de Regeering, die krachtens zijn verantwoordelijkheid de algemeene defensiebelangen bij haar voorstaat, beter dan de met werk overladen Chef G.S. en C.V. en de Inspecteurs dit, elk voor de aan hun toevertrouwde belangen, kunnen doen.

Het spreekt vanzelf, dat zijn vredespositie onder den Minister van Defensie anders zal zijn dan zijn oorlogs-

¹⁾ Ik geloof, nu ik het verslag van het door den Generaal Schuurman gesprokene voor mij heb, dat de Generaal, wanneer hij het geval op de kaart zet, ook wel zal erkennen, dat de 3 of 4 D.G. van ons Veldleger op het belangrijkste punt strijdende een tactische commandant vereischen; hij zal er wellicht een gepensioneerde voor nemen; in dat geval verschillen zijn legercommandant en mijn Opperbevelhebber niet veel. Immers ook ik acht het zeer wel mogelijk dat de Opperbevelhebber in zeer bijzondere gevallen, als het nog ontbreken van bondgenooten, de strategische leiding voor de geheele verdediging uitoefent vanuit een vooruitgeschoven commandopost (Utrecht, Dordrecht b.v.) Bij onze kleine afstanden kan het Hoofdkwartier in den Haag blijven. Maar dan géén Chef G.S. als „opperbevelhebber achter de schermen“ aan het Departement.

positie onder de Regeering. Vandaar dat ik voor vreedstijd een anderen titel zocht. Door de door mij voor vreedstijd voorgestane Raad van defensie en het comité van defensie moet zijn invloed bij de Regeering tot haar recht komen. Het gaat toch niet aan, dat alles van één, waarschijnlijk onvoldoend deskundige, Minister afhangt. Van een behoorlijk leger, hangt in den tegenwoordigen tijd het behoud van onze politieke, economische, sociale en cultureele positie af. De Regeering in haar geheel draagt dus daarvoor de verantwoordelijkheid. In 't algemeen heeft men hier geen flauwe notie van; het is zelfs de vraag of de leden der Regeering individueel zich hiervan wel voldoende bewust zijn.¹⁾

De Luitenant-Kolonel Carstens zou de frontcommando's en de Luchtverd. kring commando's willen combineeren. Ik voel hier heel weinig voor. Men zou om te beginnen al twee staven moeten hebben, één voor de grondverdediging en één voor de luchtverdediging. De laatste zal in oorlogstijd wel doorlopend in actie zijn. Het commando zal den ganschen persoon eischen. Al zullen niet elk oogenblik luchtaanvalen op groote schaal geschieden, er komen doorlopend berichten over vijandelijke vliegtuigen, ook al dringen deze niet steeds tot alle kringen door. Men zal hier elk oogenblik beslissingen moeten nemen van incidenteel tactischen aard. Bovendien vallen kringen en fronten in 't geheel niet samen.

Wel ben ik het geheel eens met den Luit.-Kolonel

¹⁾ Men vergeet niet, dat bij de andere Departementen alle genomen maatregelen de particuliere belangen van groote groepen treffen. Er behoeft hier geen vrees te zijn, dat alle gezichtspunten niet voldoende naar voren worden gebracht en dat niet van alle zijden voorlichting komt. Bij de maatregelen van het D. v. D. moeten de verantwoordelijke in dienst zijnde autoriteiten zwijgen; veel mag niet publiek besproken worden. Er komt dus alleen theoretische kritiek van gepensioneerden of van enkele jongeren. Het gaat er mee als met de theoretische kritiek der economen. Men legt ze naast zich neer, totdat men door schade en schande geleerd, veelal te laat moet erkennen, dat men beter had gedaan er rekening mede te houden. Waarborgen, dat de te nemen maatregelen den toets eener deskundige opbouwende critiek kunnen doorstaan, moeten de door mij voorgestane instanties (Raad v. defensie en comité van defensie) geven.

Carstens, dat de regeling van het militair gezag niet klopt. Ik acht den C.Vg. H. uit strategisch oogpunt overbodig. Het militair gezag is een afzonderlijke quaestie, die ik vanavond vrijwel buiten het geding gelaten heb. Er is hier zeker nadere beschouwing noodig.

We mogen echter nimmer de regeling van de hoogere bevelvoering laten afhangen van de bestaande regeling van het militair gezag. Deze moet gewijzigd worden in verband met de regeling van de hoogere bevelvoering, al kost dit ook eenige K. B.'s.

Wat betreft het komen onder buitenlandsch bevel van ons veldleger, moet men zich goed realiseeren, dat ik het thans meest waarschijnlijke geval, den bondgenootschappelijken oorlog, tot basis neem voor een regeling, die ook in andere gevallen kan doorgaan. Deze regeling is juist zoo ontworpen, ook wat betreft de rangen, dat wij het als soevereine staat steeds in de hand hebben, zelf te bepalen hoe sterk, dat gedeelte van ons leger zal zijn.¹⁾

In het zeer ongunstige geval, dat de strategische omstandigheden zoo zijn, dat voor ons leger de verdediging van de Vg. Holland einddoel wordt, is er natuurlijk geen sprake van onder vreemd bevel stellen van het gros van onze troepen.

Overigens vind ik bij den Luit.-Kolonel Carstens steun voor mijn betoog. Ook ik acht zoowel tegen het Oosten als tegen het Zuiden, de aanwezigheid van méér dan een legercommandant mogelijk. Echter, ter beschikking voor deelname aan operatiën in grooten stijl kunnen we nimmer meer dan één leger leveren.

In beginsel bestaat tusschen den Generaal Jhr. Wittert en

¹⁾ Men neemt m.i. te veel aan, dat wij altijd aan de zijde zullen staan, die aanvankelijk in het nadeel is, terwijl juist bij het hebben van een behoorlijk leger en een juist aanvankelijk gebruik daarvan ons optreden zeer wel tot gevolg kan hebben, dat de partij, die wij steunen in het voordeel komt. Daarbij vergete men niet, dat wij „zelfstandigheidspolitiek” voeren, niet door dik en dun politiek van „gewaarborgde neutraliteit” of actie van een romp-Volkenbond. Men plaatse zich tóch op den bodem der *tegenwoordige* politiek-strategische toestanden.

mij geen groot verschil. Ook bij mij wordt natuurlijk de positie van den Ch.G.S. minder hoog door het in vredes-tijd benoemen van den Opperbevelhebber. Ik stel echter op den voorgrond, dat ik dezen zoo min mogelijk met détails wil belasten. De Chef van den Generalen Staf, dan in feite Chef van zijn Staf, behoudt dus bij mij ten volle zijn vredeswerk, ook als Chef van het dienstvak voor de interne regelingen.

Generaal Snijders, het is mij een hooge eer, dat U deze vergadering hebt willen bijwonen en eenige opmerkingen hebt willen maken, die mijn standpunt steunen. Ik dank U daarvoor ten zeerste.

Voor wat betreft de verantwoordelijkheid van den O.L.Z. moge ik herhalen, dat ik zoeven heb gezegd:

„Het spreekt vanzelf, dat deze autoriteit, uitvoerder van de strategische maatregelen ter bereiking van het door de Regeering gestelde politieke doel ook benoemd moet worden met medewerking van en voor zijn strategisch beleid verantwoordelijk moet zijn aan de geheele Regeering.....”

en verder:

„De Opperbevelhebber moet dan ook voor zijn strategisch beleid verantwoordelijk zijn aan de Regeering. Voor zijn administratief en krijgstuuchtelijk beleid aan den Minister van Defensie”.

Ik neem dus geheel hetzelfde standpunt in als Uwe Excellentie. Ook ik voel, dat hiermede de moeilijkheden nog geenszins opgelost zijn.

Ik geloof echter, dat een belangrijk middel om in oorlogstijd tegenstrijdigheid van verantwoordelijkheden zoo veel mogelijk te vermijden, ligt in het in vredes-tijd benoemen van den Opperbevelhebber en in een goede werking van, en voldoende besprekingen der algemeene en strategische politiek in, den door mij voorgestanen Raad van Defensie.

M. H. Ik meen hiermede de voornaamste opmerkingen beantwoord te hebben. Ik ben mij bewust slechts een inleiding gegeven te hebben tot dit belangrijke en veelomvatende vraagstuk. Moge het aanleiding geven tot meer

beschouwingen en besprekingen om ook hier een communis opinio te vormen.

Ik heb gezegd.

De Voorzitter.

Generaal van Ermel Scherer, ik dank U namens de Vergadering voor Uwe zoo belangrijke voordracht. U heeft het zelf reeds gezegd: lang niet algemeen wordt begrepen hoeveel aan het vraagstuk der hoogere bevelvoering vastzit. U heeft ons een overzicht gegeven van de vraagstukken die daarbij betrokken zijn, en U heeft ons Uwe denkbeelden daarover doen kennen, die zeker ten volle de aandacht waard zijn.

Ik dank ook de andere Heeren, die het woord gevoerd hebben; in het bijzonder dank ik den Oud-Opperbevelhebber Generaal Snijders dat hij ons de eer heeft willen aandoen, in deze vergadering het woord te voeren.

Ik dank U voor Uwe aanwezigheid, Mijne Heeren, en sluit de vergadering.
